Modern Klasikler Dizisi - 90

STEFAN ZWEIG
BİR ÇÖKÜŞÜN ÖYKÜSÜ

Almanca aslından çeviren:
Regaip Minareci

Türkiye İş Bankası
Kültür Yayınları

2. basım

Genel Yayın: 3729

MODERN KLASİKLER DİZİSİ

STEFAN ZWEIG
BİR ÇÖKÜŞÜN ÖYKÜSÜ

ÖZGÜN ADI
GESCHICHTE EINES UNTERGANGS

ÇEVİREN
REGAİP MİNARECİ

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2017
SERTİFİKA NO: 29619

EDİTÖR
GAMZE VARIM

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
MEHMET CELEP

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

1. BASIM ŞUBAT 2017, İSTANBUL
2. BASIM MART 2017, İSTANBUL

ISBN 978-605-332-952-7 (KARTON KAPAKLI)

BASKI
SENA OFSET AMBALAJ MAT. SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ
Maltepe Mah. Litros Yolu Sk. No:2/4 Matbaacılar Sitesi 2 Dk: 4Nb7
Zeytinburnu / İstanbul
(0212) 613 38 46
Sertifika No: 12064

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İstiklal Caddesi, Meşelik Sokak No: 2/4 Beyoğlu 34433 İstanbul
Tel. (0212) 252 39 91
Faks (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

Modern
Klasikler
Dizisi -90

Stefan Zweig

Bir Çöküşün Öyküsü

Almanca aslından
çeviren: Regaip Minareci

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

Madame de Prie, sevgilisi Bourbon Dükü'ne devlet işlerini yönetme görevinden kralın el çektirdiği gün, arabayla çıktığı sabah gezintisinden döndüğü sırada önünde dalkavukça eğilen iki kapı görevlisini bıyık altından gülerken yakalayınca rahatsız olmuştu. Önce bunu hiç belli etmeden adamların yanından sakince yürüyüp geçti, merdivenleri çıktı ve en üst basamağa geldiğinde başını ansızın çevirdi; iki adamın geveze ağızlarını yaymış şapırtıyla güldüklerini, ama tabii kendilerini hızla toparlayıp korkuyla yeniden eğildiklerini gördü.

Şimdi yeterince anlamıştı. Kraliyet muhafız kıtasına bağlı, omuzları sırmalı bir subayın elinde bir mektupla onu beklediği salonuna çıktı ve sanki dostlarına ait bir eve her zamanki ziyaretlerinden birini yapıyormuşçasına tasasız, hatta coşkulu sayılabilecek bir tavır takındı. Mektubun üzerindeki kraliyet mührünü ve getirdiği sıkıntılı haberin bilincinde olan subayın biraz şaşkın halini görmesine karşın ne merakını ne de kaygısını açığa vurdu. Zarfı açmadan ya da yakından bile incelemeden genç ve soylu askerle oradan buradan sohbet etti; şivesinden onun bir Breton olduğunu anlayınca da bir hanımefendinin bir zamanlar bir Breton'la istemeden gönül ilişkisine girdiği için durmaksı-

zın Bretonlar'dan hoşlanmadığını dile getirdiğini anlattı. Davranışları hafifmeşrep ve taşkındı; bunun yarısını kaygısızlığını göstermek için hesaplayarak, yarısını da alışkanlıktan yapıyordu; bu, bütün yapmacık tavırlarını doğalmış gibi gösteren, hatta bu tavırları gerçekten içtenliğe dönüştüren dalgın ve tasasız hoppalığı gibiydi tıpkı. Madam sohbeti öylesine uzattı ki, saraydan gelen, elinde buruşturarak tuttuğu mektubu gerçekten unuttu. Ama sonunda mührü yine de kırdı.

Mektuptaki düşündürücü ölçüde nezaketten uzak kısa kraliyet emrine göre, derhal sarayı terk edecek ve Normandiya'daki kendisine ait Courbépine malikânesine çekilecekti. Gözden düşmüş ve sonunda düşmanları kazanmıştı: Bunu saraydan gelen haberi henüz almadan kapısındaki görevlilerin sırıtmasından anlamıştı zaten. Ancak kendini ele vermedi. Satırları yukarıdan aşağıya takip eden gözlerini subay kaygıyla izledi. Seğirmiyordu gözleri, ama madam sonunda subaya doğru döndüğünde içlerinde bir gülümseme ışıltısı belirmişti. "Majesteleri sağlığım için çok endişelenmişler ve bu sıcaktan kavrulan kentten ayrılıp şatoma çekilmemi arzu ediyorlar. Arzularını derhal yerine getireceğimi majestelerine bildirin." Bunları söylerken, sözlerinde gizli bir anlam varmış gibi gülümsüyordu. Subay şapkasını kaldırdı ve reveransla uzaklaştı.

Ancak kapı subayın ardından kapanır kapanmaz madamın dudaklarındaki gülümseme kurumuş yaprağın dökülmesi gibi soluverdi. Mektubu öfkeyle buruşturdu kadın. Kalemi kendi elleriyle tutup yazdığı, kralın adını taşıyan ve her biri ayrı bir yazgı olan benzeri kaç mektup dünyaya yayılmıştı kim bilir! Şimdi de onu, Fransa'nın tamamını iki yıl boyunca yönetmiş birini böyle bir kâğıt parçasıyla saraydan uzaklaştırma cesaretini gösteriyorlardı: Düşman-

larından böylesi bir yüreklilik beklememişti oysa. Elbette, genç kral onu asla sevmemiş, hep kötü davranmıştı; ama Marie Leszczynska'yı, sırf halktan bir sürü pencerelerinin önünde gürültü yaptı ve ülkede bir tür kıtlık hüküm sürüyor diye kendisini sürgüne yollaması için mi Fransa kraliçesi yapmıştı madam? Bir an düşündü, acaba direnç mi göstermeliydi? Fransa hükümdarı olan Orleans Dükü bir zamanlar sevgilisiydi, bugün sarayda iktidar ve mevki sahibi olan herkes bunu yalnızca madama borçluydu. Kadının dosttan yana sıkıntısı yoktu. Ancak onu hükmeden biri olarak tanımış insanların karşısına ricacı olarak çıkmayacak kadar gururluydu; yüzündeki gülümsemenin eksildiğini Fransa'da kimse görmemeliydi. Öyle ya, sürgün yalnızca birkaç gün sürebilir, duygular yatıştıktan sonra dostları resmen geri çağırılmasını kabul ettirebilirlerdi. Daha şimdiden hayalinde intikamın tadını çıkarıp öfkesini bununla bastırdı.

Madame de Prie saraydan ayrılışını çok büyük bir gizlilik içinde sürdürdü. Kimsenin ona acımasına fırsat vermedi, gideceğini açıklamak zorunda kalmamak için konuk kabul etmedi. Ansızın, gizemli ve maceralı bir şekilde ortadan kaybolmak, yokluğunu bütün sarayı şaşkına çevirecek kalıcı bir muammayla bağdaştırmak istiyordu: Çünkü bu tuhaf özellik, sürekli kandırmak istemek, gerçek eylemlerini bir yalanla örtmek onun karakteriydi. Madam yalnızca bir kişiyi, sürülmesine sebep olan can düşmanı Belle-Isle Kontu'nu ziyaret etti. Ona gitmesinin nedeni, gülümsemesini, tasasızlığını ve güvenini göstermekti. Konta, saray yaşamının meşakkatinden biraz uzaklaşıp dinlenme fırsatı bulmayı memnuniyetle karşıladığını anlattı, yalanlar söyledi ve aleni yalanlarıyla ondan nefret ettiğini ve onu aşağıladığını gösterdi. Kont, soğuk bir ifadeyle gülümsemekle yetindi ve

uzun süreli yalnızlığa katlanmakta zorlanacağını söyleyip, "uzun" sözcüğüne yaptığı tuhaf vurguyla madamın irkilmesine yol açtı. Ama kadın kendine hâkim oldu ve kontu ava çıkmak üzere kibarca malikânesine davet etti. Öğleden sonra Rue Appoline'deki küçük evinde âşıklarından biriyle buluştu ve onu sarayda olup biten her şeyden kendisini haberdar etmekle görevlendirdi. Akşam olunca yola koyuldu. Üstü açık faytonla güpegündüz kentin içinden geçmek istemiyordu, çünkü insanların can verdiği isyanda halk ona düşmanlık beslemişti; bir de ortadan kayboluşunun bir sırra dönüşmesinde inatla ısrar ediyordu. Saraya gündüz geri dönebilmek için yola gece çıkmak istiyordu. Sanki birkaç günlüğüne gidiyormuş gibi ikametgâhını olduğu gibi bıraktı ve arabanın hareket ettiği an dinlenmek üzere kısa bir yolculuğa niyetlendiğini ve yakında döneceğini duyulacak biçimde söyledi, çünkü bu sözlerin ona saraya dönüş yolunu açacağını biliyordu. Maske taşımayı ve rol yapmayı kendine öylesine belletmişti ki, kendi yalanıyla gerçekten sakinleşti, sarsılarak ilerleyen arabada çok geçmeden rahat bir uykuya daldı ve Paris'i epeyce geride bıraktıktan sonra uğradıkları ilk mola yerinde uyanıp kendini yeni bir arabada ve onun açısından iyi mi, yoksa kötü mü olduğunu kestiremediği yeni bir yazgının içinde bulunca şaşırdı. Tek hissettiği şey, altındaki tekerleklerin döndüğüydü ve bilmediği bir şeye doğru ilerliyor olmasına hükmedemediğiydi; gelgelelim ciddi kaygılara kapılamayacak kadar düşüncesiz biri olduğundan yeniden uykuya daldı.

Normandiya yolculuğu zahmetli geçmiş ve uzun sürmüştü, ancak madam Courbépine'de geçirdiği ilk günle birlikte neşeli mizacını yeniden kazanmıştı. Huzursuz, kıpır kıpır, sürekli yeni şeyler arzulayan ruhu, kendini kristal berraklığındaki taşra yaz gününe teslim etmekte sıra dışı

bir çekicilik bulmuştu. Bin bir kaçıklık yaparak kendinden geçti, bir zamanlar olduğu ve içinde çoktan öldüğünü sandığı, saçına solgun kurdeleler takmış ve sırtına bembeyaz elbise giymiş küçük kız gibi ağaçlıklı yollarda koşarak, çitlerin üstünden atlayarak, pır pır uçuşan kelebekleri yakalamaya çalışarak eğlendi. Yürüdükçe yürüdü, adım atarken uzuvlarını ritmik bir biçimde gevşetmenin nasıl büyük bir haz olduğunu yıllardan sonra ilk kez hissetmesi gibi, sarayda yaşadığı günlerde sade yaşama dair unuttuğu her şeyi kendinden geçerek yeniden keşfetti. Zümrüt yeşili çayırlara uzanıp bulutları seyretti. Ne tuhaftı, yıllardır tek bir bulut görmemişti, bulutların Paris'teki binaların üstünde de böyle güzel kenarlı, böyle puf puf ve bembeyaz, böyle tertemiz olup olmadığını, böyle süzülüp süzülmediğini merak etti içinden. Gökyüzünü ilk kez gerçek bir şey olarak kavrıyordu ve göğün mavi, beyaz lekelerle beneklenmiş kabartısı, ona kısa bir süre önce genç bir Alman prensinin armağan ettiği harikulade Çin vazolarını çağrıştırdı; ama gökyüzü daha güzeldi, daha yoğun ve daha maviydi, ipek gibi yumuşacık hissedilen ılık ve mis kokulu havayla doluydu. Paris'te sürekli eğlenceden eğlenceye koşturmuş biri olarak avarelik hoşuna gitti, ayrıca çevresindeki sessizlik taze bir içki gibi enfesti. İlk kez fark ediyordu, Versailles'da çevresini saran insanların hiçbiri umurunda değildi, hiçbirini sevmiyor, hiçbirine hınç duymuyordu; şurada, ormanın kenarında ellerinde parıldayan kocaman tırpanlarıyla duran, arada sırada ellerini gözlerine siper edip merakla ona doğru bakan çiftçiler kadar umursamıyordu onları. Gitgide daha da coştu, genç ağaçlarla haşarı bir oyun tutturdu, aşağıya doğru sarkan dalları yakalayıncaya kadar havaya sıçradı, sonra dalları bıraktı ve birkaç beyaz çiçek, onları yakalamaya çalışan eline ve yıllardan beri ilk kez yeniden

açık bıraktığı saçlarına ok isabet etmiş gibi düşünce bir kahkaha attı. Hoppa kadınların yaşamlarının her anında sahip oldukları o muhteşem dalgınlıkla, sürgünde olduğu, bir zamanlar Fransa'ya hükmettiği, şimdi kelebeklerle ve pırıl pırıl parlayan ağaçlarla yaptığı gibi kaderlerle kayıtsızca oynayabildiği anılarından sıyrıldı; beş, on, on beş yıl geriye gitti ve şimdi artık Matmazel Pleuneuf'dü, Cenevreli bankerin manastır bahçesinde oynayan, Paris'ten ve dünyadan habersiz on beş yaşındaki kısa boylu, sıska, coşkulu kızıydı yalnızca.

Öğleden sonraları hizmetçi kızlara buğdayın toplanmasında yardım ediyor, koca koca ekin demetlerini bağlamayı ve sonra bunları çılgınca bir hamleyle arabanın üstüne atmayı müthiş eğlenceli buluyordu. Ve de önceleri çekingen davranıp derin saygı gösteren herkesin arasında yükünü iyice tutmuş arabanın tepesine kurulup bacaklarını sallandırıyor, oğlanlarla gülüşüyor, sonra da dansa gidildiğinde kendini ortalarına atıp döndükçe dönüyordu. Bütün bunları sarayın başarılı bir maskeli balosu olarak algılıyor ve nasıl hoş vakit geçirdiğini, saçlarında kır çiçekleriyle nasıl halka dansı yapıp, çiftçilerle aynı testiden içtiğini Paris'te anlatacağını düşünüp keyifleniyordu. Versailles'da iken pastoral oyunların aldatmaca olduğunu nasıl algılamadıysa, bütün bunların gerçek olduğunu da fark etmiyordu. Yüreği kendini daima ana kaptırıyor, doğruyu söylerken yalan söylüyor ve aldatmak istediğinde de dürüst oluyordu: Madamın her zaman tek bildiği, ne hissettiğiydi. Ve şimdi bütün damarlarından mutluluk ve coşku akıyordu, gözden düştüğünü düşünmek onu güldürürdü.

Ertesi sabah, saatlerinin kristal berraklığındaki ferahlığına bir damla kapkara bezginlik karışmıştı. Uyanmak bile tek başına acıtıcıydı: Düşsüz geçen kapkara geceden sonra,

tıpkı sıcak ve boğucu bir havadan buz kesmiş suyun içine dalar gibi kendini günün içinde buldu. Onu neyin uyandırdığını bilmiyordu. Işık yüzünden değildi, çünkü gözleri yaşlı pencerelerin ardındaki yağmurlu gün, donuk donuk parıldıyordu. Gürültüden de uyanmamıştı, çünkü ses yoktu burada, duvardaki ölmüş insanlar fotoğraflarının içinden ona delici sabit bakışlarla bakıyorlardı yalnızca. Neden ve ne için olduğunu bilmeden uyanmıştı: Burada onu çağıran ve cezbeden hiçbir şey yoktu.

Sonra, Paris'te uyanmanın nasıl farklı olduğunu düşündü. Akşamları dans edilir, oradan buradan konuşulur, gecenin büyük bir kısmı arkadaşlarla geçirilir, ardından da uyarılmış duyuların renkli resimleri titreştirmeyi sürdürdüğü yorgunluğa bağlı o muhteşem uyku gelirdi. Ve sabahları gözleri henüz kapalıyken sanki düşünden yansırmış gibi ön odalardan sesler duyardı ve sabah tuvaleti sırasında görüşmelere henüz başlamadan onlar içeri akın ederlerdi: Herkes, Fransız dükleri, ricacılar, arkadaşları, âşıkları onun lütfunu kazanmaya çalışır ve kayırılmayı bekleyenlerin armağanı olarak büyük bir çabayla neşeli davranırlardı. Hepsi bir şeyler anlatır, güler, gevezelik ederdi; dedikodular, yenilikler başucuna getirilirdi ve madam uyanmayı, doğrudan renkli düşlerinin içinden alıp yaşamın akışının içine taşırdı ve düş görürken dudaklarında beliren gülümseme uçup gitmez, ağzının kenarlarında öylece kalır, kafesinin içindeki kuş misali coşkuyla salınırdı.

Gün, fotoğraflardaki insanlardan gerçek insanlara geçer ve bu insanlar giyinirken, gezintiye çıkarken, yemek yerken yeniden gece yarısına kadar yanında kalırlardı. Yaşamının çiçekli kayığını fasılasız bir ritimle sallayan, dalgalar gibi durmaksızın coşkun olan bu akışın kendisini mırıltılarla ileriye taşıdığını sürekli hissederdi kadın.

Ancak akış burada günü bir kayalığa fırlatıyor ve insan saatlerin kıyısında sabit, hareketsiz, boş boş oturuyordu. Kalkması için kadını cezbeden hiçbir şey yoktu. Bir gün öncesinin masum eğlenceleri artık çekici gelmiyordu, onun nazlı ilgisi çabuk dağılan türdendi. Oda boştu, havası kalmamış gibiydi, kendini bu yalnızlığın içinde anlamsız hissediyordu kadın; kimsenin onu arayıp sormadığı bu yerde boş, yararsız, yıpranmış, bitkindi: Neden burada olduğunu ve buraya nasıl geldiğini önce ağır ağır anımsamalıydı. Günden ne bekliyordu ki, titrek ve sessiz adımlarıyla durup dinlenmeden sessizliğin içinde ilerleyen saate gözlerini öylece dikmişti?

Sonunda anımsadı. Eski sevgilileri arasında duyguyla bağlandığı tek kişi olan Alincourt Prensi'ne kendisine atlı bir ulakla saraydan her gün haber ulaştırmasını rica etmişti. Ortadan kaybolarak Paris'i telaşa sardığını bir gün önce tümüyle unutmuştu, ama şimdi canı bu zaferin tadını çıkarmayı şiddetle arzuluyordu. Ulak da çok geçmeden geldi, ama haber gelmedi. Alincourt kayıtsızlık içinde ona birkaç basmakalıp söz ve haber yazmış, kralın sağlığının yerinde olduğunu, yabancı prenslerin ziyarete geldiklerini anlatmış ve madama samimi mutluluk dileklerini bildirerek mektubunu sonlandırmıştı. Mektupta ona ve ortadan kayboluşuna dair tek söz yoktu. Kadın öfkelendi. Haber yayılmamış mıydı acaba? Yoksa bu sıkıcı yere dinlenmek üzere geldiği yalanına gerçekten inanmışlar mıydı?

Aklı kıt, ensesi kalın bir seyis olan ulak omuzlarını silkti. Hiçbir şeyden haberi yoktu. Madam öfkesini gizleyip, hırslandığını göstermeden Alincourt'a yanıt yazdı, gönderdiği haberler için teşekkürlerini sundu ve bundan sonra da ayrıntılı bilgiler vermesini rica etti. Burada uzun süre kalmayacağını umut ediyor, ancak burayı yine de olağa-

nüstü beğeniyordu. Prense şimdiden yalan söylediğini fark etmemişti bile.

Ama burada günler nasıl da uzundu. Saatler, sanki insanlar gibi temkinli adımlarla ilerliyordu ve madam onları hızlandıracak hiçbir yol bilmiyordu. Ne yapacağını bulamıyordu; içinde her şey susmuş, yüreğinin anlamlı müziği, anahtarı kaybolmuş müzikli saat gibi ölmüştü. Çeşit çeşit şeyler denedi, kitaplar getirtti, ama en ilginç olanları bile ona basılı kâğıtlar gibi geliyordu. İçini huzursuzluk kapladı; yıllardır aralarında yaşadığı insanları özlüyordu. Uşakları dik başlı emirlerle boş yere oradan oraya koşturuyordu: Merdivenleri gıcırdatan adımlar duymak, insan görmek, sahte haber vızıltıları yaratmak, kendini kandırmak istiyordu; gelgelelim şimdiki bütün planları gibi bunu da pek başaramıyordu. Yemeklerden, odadan, gökyüzünden ve uşaklarından tiksiniyordu: İstediği tek şey, geceydi; daha iyi bir haber alacağı o sabaha kadar derin, düşsüz, kapkara bir uykuydu.

Sonunda akşam olmuştu. Ama akşamlar da ne hüzünlüydü burada! Havanın kararmasından, her şeyin kaybolmasından, ışığın sönmesinden başka bir şey değildi. Paris'te bütün eğlencelerin henüz başlangıcı olan akşam, bir sondu burada. İçinden geceyi akıtıyordu burada, oradaysa saray salonlarında kenarları altın yaldızlı mumları alevlendirir, bakışlardaki ışığı parıldatır, yüreği tutuşturur, ısıtır, mest eder, coştururdu. Buradaysa akşamlar korkuyu körüklüyordu yalnızca. Kadın yolunu şaşırmışçasına odadan odaya dolandı: Issızlık bütün odalarda hain bir hayvan gibi oturmaktaydı, kimsenin buralara girmediği yıllar içinde semirmişti ve kadın hayvanın üzerine atılmasından korktu. Döşeme tahtaları derin derin inledi, elini sürer sürmez kitap ciltleri çatırdadı; kadın tuşlar arasında gezinip

ağlamayı andıran bir ses çıkarınca, epinet* dayak yemiş bir çocuk gibi inledi ansızın. Her şey davetsiz misafire karşı direniyor, karanlıkta sıkı bir dayanışma sergiliyordu.

Soğuktan tir tir titreyen kadın evin bütün ışıklarını yaktırdı. Bir odada kalmaya çalışıyor, ama bir şey onu arkasından sürekli itiyor, o da sanki huzur bulacakmış gibi bir odadan diğerine kaçıyordu. Gelgelelim, burada yıllardır egemen olan ve yerinden edilmek istemeyen sessizliğin görünmez duvarına tosluyordu her yerde. Mumlar bile bunu duyumsar gibiydi; usulca cızırdıyor, sıcak damlalarını gözyaşı gibi akıtıyordu.

Ama şato dışarıdan, ışıltılı otuz penceresiyle içeride bir kutlama yapılıyormuş gibi duruyordu. Köyün ahalisi şatonun önüne yığılmış, onca kişinin ansızın nereden geldiğinin şaşkınlığı içinde gevezelik ediyordu. Ama çok geçmeden bir o, bir öteki pencerenin önünden belli belirsiz süzüldüğünü gördükleri şahıs hep aynıydı: Madame de Prie içsel yalnızlığının mahpushanesinde yırtıcı bir hayvan gibi kendini çaresizce oradan oraya atıyor ve pencerelerden gelmeyen bir şeyi gözetliyordu.

Üçüncü günde sabrı tamamen kontrolden çıkıp şiddete yönelmişti. Yalnızlık onu boğuyordu, insanlara ihtiyacı vardı; ya da insanlardan, bütün varlığının binlerce damarla dal budak sardığı saraydaki insanlardan, dostlarından haber almaya, onu heyecanlandırıp etkileyecek bir şeylere ihtiyacı vardı. Ulağın gelmesini bekleyemedi ve sabahın köründe onu karşılamak için atıyla üç saat yol gitti. Yağmur ve fırtına vardı: Yağmurdan sırılsıklam olmuş saçları, başını sertçe geriye doğru çekiyordu; yağmur fırtınayı öylesine yüzüne çarpıyordu ki gözleri hiçbir şey görmüyordu; elleri

* Küçük bir piyanoyu andıran, ancak üç ya da beş köşeli bir çalgı. (ç.n.)

kaskatı olmuştu ve dizginleri neredeyse tutamaz hale gelmişti. Sonunda hızla gerisingeri döndü, sırtındaki ıslak giysileri çıkarttırdı ve bir kaçış olarak kendini yeniden yatağa attı. Yorganı dişlerinin arasına sıkıştırıp ateş nöbeti geçirir gibi bekledi. Uzun süreli yalnızlığa katlanmakta zorlanacağını söyleyen Belle-Isle Kontu'nun tehdit dolu gülümsemesini şimdi anlıyordu. Oysa geleli henüz üç gün olmuştu!

Ulak sonunda geldi. Kadın artık rol yapmadı, aksine açlık çeken birinin saldırarak meyve soyması gibi zarfın mührünü tırnaklarıyla söktü. Mektupta saraya dair çok şey vardı, ama o satırları gözleriyle uçarcasına tarayıp kendi adını aradı. Yoktu, hiçbir şey yoktu. Derken bir ada takıldı: Kendisine ait olan kraliçe nedimeliği mevkii, Madame de Calaincourt'a verilmişti.

Bir an titredi ve kendinden geçer gibi oldu. Demek ki geçici bir kırgınlık değil, kalıcı bir sürgündü: Bu onun idam hükmüydü, oysa yaşamayı seviyordu. Ulağın karşısında utanç duymadan ani bir hareketle yataktan fırladı, yarı çıplak vaziyette ve soğuktan titreyerek delice bir hırsla mektup üstüne mektup yazdı. Gurur komedisinden vazgeçti. Kendisinden nefret ettiğini bildiği halde krala yazdı; en küçültücü, zavallılık derecesinde en dalkavukça sözcüklerle devlet işlerine artık burnunu sokmayacağına söz verdi. Leszczynska'ya yazdı, sırf kendi aracılığı sayesinde Fransa kraliçesi olduğunu anımsattı; bakanlara yazıp para teklif etti; dostlarından yardım istedi. Bastille'e gönderilmekten onun kurtardığı Voltaire'e, ayrılışı üzerine bir ağıt yazıp herkese okuması için yalvardı. Sekreterine, düşmanları aleyhine yergiler hazırlatmasını ve bu kâğıtların suretlerini yaymasını emretti. Ateşler içinde yanan elinden böylece çıkan yirmi mektup tek şey için yalvarıyordu: Paris, dünya, bu yalnızlıktan kurtuluş. Bunlar artık mektup değil, fer-

yattı. Sonra elini küçük bir sandukaya atıp, ulağa bir avuç altın verdi, atını ölümüne sürmesi gerekse de gece mutlaka Paris'e ulaşmasını istedi. Bir saatin gerçekte ne demek olduğunu orada öğrenmişti henüz. Ulak korku içinde teşekkür etmek istese de kadın onu iterek dışarı çıkardı.

Sonra kaçarcasına yatağına döndü. Üşüyordu. Zayıf düşmüş bedeni şiddetli bir öksürükle sarsıldı. Uzanmış, öylece önüne bakıyordu, konsolun üstündeki saatin nihayet devreye girip çalmasını bekliyordu yalnızca. Ancak saatlere söz geçmiyordu; sövgülerle, ricalarla, altınla kışkırtılamıyor, dairesel turlarını miskin miskin atıyorlardı. Uşaklar geldiğinde hepsini dışarı attı, çaresizliğini kimseye göstermek istemiyordu; ne yemek yemek ne bir söz duymak istiyordu, kimseden hiçbir şey istemiyordu. Dışarıda yağmur aralıksız şakır şakır yağıyordu ve kadın kollarını çaresizce ayırmış çalılar misali ürpererek dışarıda duruyormuşçasına soğuktan titriyordu. İçinde kabarıp duran bir soru vardı, pandülün vurması gibi bir sözcüktü bu: Neden, neden, neden, neden? Tanrı ona neden bunu reva görmüştü? Çok mu günah işlemişti?

Çıngırağı çılgınca çaldı, kasabanın papazını getirmelerini istedi. Tanımasa da orada konuşabileceği, korkularını açabileceği birinin yaşadığını düşünmek onu yatıştırdı.

Papaz gecikmeden geldi, hele madamın hasta olduğunu öğrenince daha da acele etmişti. Papaz içeri girerken kadın elinde olmadan gülümsedi. Aklına Paris'teki rahibi gelmişti; incecik narin ellerini, sevgiyle dokunurmuş gibi parlayan gözlerini, günah çıkarttırdığını unutturan kibar konuşmasını anımsamıştı. Courbépine rahibi ise oldukça iriyarı ve geniş omuzluydu, gıcırtılar çıkaran çizmeleriyle kapıdan paldır küldür girmişti. Adamın her yeri, kaba saba elleri, rüzgârdan gerilmiş suratı, kocaman kulakları kıpkır-

mızıydı, ama pençeyi andıran elini tokalaşmak üzere uzattığında ve koltuğa oturduğunda yine de sevimli sayılırdı. Odadaki dehşet, onun güçlü kuvvetli varlığından ürkmüş ve bir köşeye sinmişti adeta: Papazın gür sesinin bütünüyle doldurduğu oda sanki biraz ısınmış ve canlanmıştı; Madame de Prie o varken daha rahat soluk alıyordu sanki. Neden çağırıldığını tam olarak anlamayan papaz acemice bir sohbet başlattı, kilisesinden ve kulaktan dolma bilgilerle tanıdığı Paris'ten söz etti; Sayın Montaigne'in tehlikeli eserleri ve Cartesius* üzerinde konuşarak üstün bilgisini gösterdi. Madam, arada bir pek düşünmeden bir söz söylüyordu: Düşünceleri sivrisinek sürüsü gibi vızıldıyordu; o sadece duymak, bir insan sesi duymak, içinde boğulmak üzere olduğu yalnızlık denizinin önüne bu sesi bir set gibi çekmek istiyordu. Papaz, kadını rahatsız etme korkusuyla gitmek isteyince, o coşkulu bir sevimlilikle adamın çevresinde pervane oldu; bu, kaygıdan başka bir şey değildi. Saygıdeğer muhteremi ziyaret edeceğine söz verdi, onu da sık sık yanına gelmeye davet etti; mizacının Paris'tekileri büyülemiş olan baştan çıkarıcılığı, dalgın suskunluğundan cömertçe taşıyordu. Ve rahip hava kararana kadar yanında kaldı.

Ancak rahip gider gitmez, sanki susmanın yükü iki misli ağırlıkla üzerine çökmüş, yüksek tavanı tek başına taşımak ve bastırmakta olan karanlığı tek başına kendinden uzaklaştırmak zorundaymış gibi hissetmişti kadın. Tek bir insanın diğeri için neler ifade edeceğini hiç bilmemişti, çünkü hiç yalnız kalmamıştı. İnsanları her zaman duyumsanmayan hava gibi değerlendirmişti yalnızca, ama şimdi boğazı yalnızlıktan düğümlendiği için yalan söyleyip

* Descartes'ın Latinceleştirilmiş adı. (ç.n.)

aldatsalar da insanların ne kadar önemli olduğunu, salt varlıklarından neler aldığını, onların rahatlığını, güvenini ve neşesini özümsediğini fark ediyordu. Kalabalıklar içinde onlarca yıl yüzmüş ve bu kalabalıkların onu taşıyıp beslediğini asla anlamamıştı, ama şimdi bir balık gibi yalnızlık sahiline vurmuştu, çaresizlik ve şahlanmış acılar içinde çırpınıyordu. Hem üşüyor hem de ateşler içinde yanıyordu. Bedenine dokundu, soğuğundan korkuyla irkildi; duyusal sıcaklıktan yana ne varsa ölmüş, damarlarındaki kan jelatin gibi koyulaşmış öyle akıyordu sanki; kadın kendi cesedine sarılıp tabuta konulmuş, oradaki sessizliğin içinde yatıyor gibiydi. Sonra içini ansızın bir sıcaklık bastı ve çaresiz hıçkırıklara boğuldu. Önce ürküp karşı koymak istedi. Ama kimse yoktu ki burada, rol yapması gerekmiyordu, ilk kez kendisiyle baş başaydı. Sıcak gözyaşlarının buz kesmiş yanaklarından süzülmesini hissetmenin ve korkunç sessizlikte kendi hıçkırıklarını duymanın sancılı lezzetine gönüllü teslim oldu.

Rahibin ziyaretine karşılık vermeyi ertelemek istemiyordu. Ev ıssızdı, mektuplar gelmiyordu – öyle ya, ricacılara ve arzuhal sahiplerine Paris'te ayıracak pek vakit olmadığını bizzat bilirdi, ama bir şey yapmak istiyordu, herhangi bir şey, yalnızca tavla oynamak ya da gevezelik etmek ya da bir başkasının konuşmasını izlemek, yüreğini gitgide daha tehditkâr ve ölümcül bir baskıyla sıkıştıran yalnızlığı bir şeyle kandırmak istiyordu. Köyden hızla geçti; şu Courbépine adının herhangi bir parçasını oluşturan, ona sürüldüğünü anımsatan her şeyden tiksiniyordu. Rahibin küçük evi köy yolunun sonunda, zengin yeşillikler içindeydi. Samanlıktan yüksek sayılmazdı, ama minicik pencerelerini sarmış çiçekler birbirlerine dolanıp kapıdan

aşağıya sarkmıştı, öyle ki şirin ağlarına takılmamak için kadın eğilmek zorunda kaldı.

Rahip yalnız değildi. Yanında, çalışma masasında genç bir adam oturmaktaydı; rahip böylesine muhterem bir konuğun karşısında düştüğü büyük şaşkınlık içinde genç adamı yeğeni olarak tanıttı. Onun eğitimiyle ilgileniyordu; genç adam tabii ki papaz olmamalıydı, yoksa insan çok şey kaçırıyordu. Bu, nazik bir latife olmalıydı. Madame de Prie'yi asıl gülümseten bu biraz nezaketsizce yapılmış iltifat değil, kıpkırmızı kesilip nereye bakacağını şaşıran bu genç insanın eğlenceli sıkılganlığıydı. Uzun boylu bir köylü çocuğuydu bu; kemikli, kırmızı yanaklı bir yüzü, sarı saçları ve biraz safça bakan gözleri vardı: Hantal kolları ve bacaklarıyla kaba saba ve vahşi duruyordu, ama şimdi duyduğu yüce saygı, köylülüğünü dizginliyor ve onu çocuksu bir çaresizliğe büründürüyordu. Delikanlı kadının sorularını yanıtlamaya cesaret bile edemedi, dili dolaştı, kekeledi, ellerini ceplerine sakladı, sonra yeniden çıkardı; onun sıkılganlığıyla eğlenen Madame de Prie ise ona durmadan sorular soruyordu – varlığının aklını karıştırdığı, karşısında aciz, yakarırcasına ve köle gibi duran birini yeniden bulmak iyi gelmişti ona. Rahip, çocuğu övdü, değerli eğitime gösterdiği hevesten dolayı onu methetti, meziyetlerini yüceltti ve en büyük özleminin öğrenimini Paris'te, üniversitede tamamlamak olduğunu anlattı. Kendisi yoksuldu tabii, yeğenine yardımda bulunamıyordu, ayrıca Paris'te devlet makamlarına giden tek yol olan himayeden de yoksundu. Sonra kadından dokunaklı sözlerle yeğenini lütfundan mahrum etmemesini istedi. Öyle ya, kadın sarayda her şeye kadirdi, genç öğrencinin en cüretkâr hayallerinin gerçekleşmesi için onun tek bir sözü yeterdi.

Madame de Prie belli etmeden acı acı gülümsedi: Sarayda demek her şeye kadirdi o, ama tek bir mektubuna, tek bir ricasına bile yanıt verilmesini sağlayamıyordu. Ancak burada aczinin, düşüşünün bilinmemesi ona iyi gelmişti, kudretliymiş gibi görünmek bile onu mutlu ediyordu şimdi. Kendini toparladı. Böylesine değerli bir koruyucunun bunca sözüne bakılırsa kuşkusuz her türlü lütfa layık olan delikanlı için mutlaka tavsiyede bulunacaktı. Özelliklerini sınamak üzere delikanlının ertesi gün kendisiyle görüşmeye gelmesini istedi. Onu saraya tavsiye etmek, yanına arkadaşı olan kraliçeye ve akademideki beylere hitaben bir mektup vermek istiyordu (bunları söylerken bu insanlardan hiçbirinin mektuplarına tek bir satırla bile yanıt vermediğini anımsamıştı).

İhtiyar rahip sevinçten titredi, tombul yanaklarından yaşlar süzüldü. Kadının elini öptü, sarhoş gibi oradan oraya gidip geldi; çocuksa yüzünde uyuşmuş birinin ifadesiyle öylece durdu ve ne diyeceğini bilemedi. Madame de Prie gitmeye karar verdiğinde de, ta ki hamisine şatoya kadar eşlik etmesi için rahip onu sert bir hareketle gizlice uyarıncaya kadar kımıldamadı, oraya kök salmış gibi yerinde durdu. Delikanlı şimdi kadının yanında yürüyor, kem küm ederek şükranlarını sunuyor ve kadın ne zaman yüzüne baksa dili dolaşıyordu. Bunlar olurken kadının keyfi yerindeydi. Karşısında her türlü gücünü yitiren bir insan görmekten hafif bir küçümsemeyle karışık ilk kez yeniden bir haz hissetmiş, kudretli olduğu onca yılda yaşamsal ihtiyaca dönüşmüş olan başkalarıyla oynama hevesi tekrardan uyanmıştı. Şatonun kapısına geldiklerinde delikanlı durdu, beceriksizce bir reverans yaptı ve sert köylü adımlarıyla aceleyle uzaklaştı, öyle ki kadın ona ertesi günkü ziyaretini anımsatmaya zaman bile bulamadı.

Madam, delikanlının arkasından bakıp içten içe gülümsedi. Çocuk kaba ve saftı, ama olsun canlı ve heyecanlıydı, çevresindeki her şey gibi ölgün değildi. Bir ateşti o ve kadın üşüyordu. Okşanmaya ve kucaklanmaya alışkın olan bedeni de açlık çekiyordu burada; bakışlarının canlı parlaklığa kavuşması için Paris'te her gün üzerine vuran gençliğin ışıltılı arzulamasının yansımasına ihtiyacı vardı. Delikanlının arkasından uzun uzun baktı: Bir oyuncak olabilirdi bu, sert bir odundandı gerçi, kaba ve basit, ama zamanı aldatmak için bir oyuncak en azından.

Ertesi sabah delikanlının geldiği haber verildi. İşsiz güçsüz oturmaktan ve keyifsizlikten kendinde güne başlayacak güç bulamayan ve çoğunlukla ikindiye doğru yataktan kalkan Madame de Prie, delikanlıyı yatakta karşılamaya karar verdi. Öncesinde kendini oda hizmetçisine itinayla hazırlattı ve gitgide daha çok solan dudaklarına kırmızı ruj sürdürdü. Ardından konuğunun içeri alınmasını buyurdu.

Kapı gıcırtıyla ağır ağır açıldı. Delikanlı çekinerek ve müthiş bir beceriksizlikle içeri süzüldü. En iyi giysilerini giymiş olsa da üstündekiler köy usulü bayramlıklardı elbette ve çocuk ağır bir şekilde çeşit çeşit yağlı merhemlerden kokuyordu. Arayan bakışları yerden başlayıp karartılmış odanın kirişine doğru şaşkınlıkla yöneldi ve kimseyi bulamadığı için tam biraz sakinleşecekti ki, yataktan doğru, cibinliğin pembe bulutlarının altından yüreklendirici bir karşılama duyuldu. Delikanlı korkuyla sıçradı, çünkü Parisli soylu hanımefendilerin sabah tuvaletleri sırasında konuk kabul ettiklerini bilmiyordu ya da unutmuştu. Derin sulara dalmış gibi geriye doğru bir harekette bulundu ve yanaklarına albastı; kadın onun bu utangaçlığından zevk alıp, keyiflendi. Delikanlıyı gönül okşayıcı bir sesle yaklaşmaya

davet etti: Ona karşı çok kibar davranmak kadını eğlendiriyordu.

Delikanlı, daracık bir kalasın üzerinde yürüyormuş ve de sağında solunda köpüren uçurumlar varmışçasına dikkatlice yaklaştı. Kadının uzattığı küçük ve zayıf elini kırmaktan korkuyormuş gibi iri parmaklarıyla özenle kavradı ve huşu içinde dudaklarına götürdü. Kadın ona samimi bir el hareketiyle yatağın yanındaki rahat koltuğa oturmasını işaret etti ve delikanlı dizleri ansızın kırılmış gibi koltuğa gömüldü.

Böyle otururken kendine biraz güven geldi. Artık bütün oda çılgınca çevresinde dönemez, zemin dalga dalga çalkalanamazdı. Gelgelelim alışmadığı manzaranın şaşkınlığı vardı hâlâ üzerinde; yorganın yumuşak ipek kumaşı kadının bedeninin çıplak hatlarını yansıtıyor ve cibinliğin pembe bulutu sis gibi aşağıya doğru süzülüyordu sanki: Delikanlı oraya bakmaya cesaret edemiyor, ama yine de bakışlarını her seferinde zemine dikemediğini de fark ediyordu. Elleri; işe yaramaz, kocaman, kırmızı elleri koltuğun kolçakları üzerinde oraya tutunmak zorundaymış gibi bir aşağı bir yukarı gidip geliyor, sonra kendi huzursuzluklarından ürküp donuyor ve ağır külçeler gibi kucağına düşüyordu. Gözlerinde yakıcı, ağlamaklı denebilecek bir duygu vardı, bütün kasları korkuyla kasılıyordu, gırtlağında ise bir sözcüğü titreştirebilecek gücü bulamıyordu.

Delikanlının sıkılganlığı kadını kendinden geçiriyordu. Sessizliği acımasızca uzatmak, ilk sözcükleri çıkarabilmek için delikanlının kıvrandığını ve her seferinde kekelemekten öteye gidemediğini gülümseyerek izlemek, iriyarı bu insanın titrediğini ve bakışlarını çaresizce çevresine çevirdiğini görmek onu eğlendiriyordu. Sonunda ona acıdı ve

amaçlarını sordu; aşırı ilgiliymiş süsü vermeyi öylesine iyi biliyordu ki delikanlı gitgide cesaretini toplamaya başladı. Çalışmalarından, kilise babalarından ve filozoflardan söz etti; kadın bu konularda pek bilgi sahibi olmasa da ona katıldı. Delikanlının fikirlerini açıklayıp tartışırken takındığı kibirli nesnellik sıkıcı gelmeye başlayınca, çeşitli hareketlerle onun dikkatini dağıtıp, neşesini buldu. Bazen içine süzülmek istercesine yorganı çekiştiriyor, sonra konuşurken yaptığı ani bir hareket sırasında çıplak kolunu girintili çıkıntılı ipek kumaşın altından çıkarıveriyor, yorganın altında ayaklarını oynatıp duruyordu; delikanlı her seferinde duraksıyor, telaşlanıyor, sözcükleri ya yutuyor ya da soluksuz sıralıyordu; yüzü gitgide acı çeken, gergin bir ifade alıyordu ve kadın delikanlının alnından bazen bir damarın yılan gibi geçtiğini görüyordu. Bu oyun kadını keyiflendirmişti. Delikanlının düzgün bir hitabetle konuşmak yerine bu çocuksu şaşkınlığa bürünmesi binlerce kez daha çok hoşuna gidiyordu kadının. Derken onu sözleriyle de tedirgin etmeye çalışıyordu artık.

"Böyle sürekli çalışmalarınızı ve kazançlarınızı düşünmeyin! Paris'te son sözü beceriler söyler. Kendinizi öne çıkarmayı öğrenmelisiniz. Hoş birisiniz, akıllı olun ve gençliğinizi kullanın, özellikle de kadınları unutmayın, onlar Paris'te her şeydir, bizim zaafımız sizin gücünüz olmalı. Sevgililerinizi iyi seçin ve onlardan yararlanın, o zaman bakan olursunuz. Burada sevgiliniz oldu mu hiç?"

Genç adam irkildi. Yüzü bir anda kıpkırmızı kesildi. Dayanma gücünü yitirdiğini duyumsadı, içinden kendini kapıya atmak geliyordu, ancak bir ağırlık vardı içinde, parfüm kokusundan, bu kadının soluğundan uyuşmuş gibiydi. Bedenindeki bütün kaslar kasıldı, göğsü sıkıştı, zıvanadan çıktığını ve aklını yitirdiğini hissetti.

O sırada bir çatırtı oldu. Kasılmış parmaklarıyla koltuğun kolçağını kırmıştı. Korkuyla ayağa fırladı, başına gelen bu talihsizlikten anlatılmaz derecede utanmıştı, ama onun ilkel coşkusuna bayılan kadın yalnızca gülümseyip, "Size alışılmadık sorular sorulduğunda hemen böyle korkmamalısınız," dedi. "Paris'te bu sıkça başınıza gelecek. Ancak görgü kurallarını biraz daha çalışmanız gerekiyor ve ben size yardım etmek istiyorum. Sekreterimi burada esasen çok arıyorum; eğer isterseniz onun yerine geçmenizden çok memnun olurum."

Gözleri parlayan delikanlı kekeleyerek coşkulu teşekkürler etti ve kadının elini canını yakacak kadar sıktı. Kadın gülümsedi, kederle gülümsedi – sevildiğini sandığı eski aldatmacaydı bu işte yine; bundan biri iş, biri pohpohlanma, biri de kariyer anlıyordu. Ama ne olursa olsun bu duyguya dalıp her seferinde unutmak güzeldi. Bir de burada kendinden başka kandırabileceği kimse yoktu.

Delikanlı üç gün sonra âşığı olmuştu.

Ne var ki o tehlikeli bezginlik kalbinden vurulmamış, yalnızca ürküp kaçmıştı; kadın hâlâ ıssız odalarda güçlükle dolanıyor ve kapıların ardında sabırsızlıkla bekliyordu. Paris'ten yalnızca can sıkıcı haberler geliyordu. Kral hiçbir şekilde yanıt vermemiş, Leszczynska ise yolladığı buz gibi birkaç satırda sağlığından söz etmiş ve dostane duyguları çağrıştıracak her türlü işaretten özenle kaçınmıştı. Küçük düşürücü yazılar yaymak Madame de Prie'ye uygunsuz ve çirkin geliyordu, ayrıca bunların kimin başının altından çıktığını da açıkça ele verirlerdi, bu da saraydaki konumunun –tabii onu orada hâlâ anımsıyorlarsa– kötüleşmesine yol açardı. Arkadaşı Alincourt'un mektubunda da geri dönüşüne dair ne tek bir söz, ne bir umut ışığı vardı. Öldü

sanılıp gömülmüş, ancak toprağın altında tabutunun içinde uyanıp bağırıp çağıran, kıyameti koparan ve duvarları yumruklayan biri gibi hissediyordu kendini kadın: Ancak onu yukarıda duyan yoktu, insanlar toprağın üzerinde hafif adımlarla yürüyor, onun sesiyse yalnızlığın içinde boğulup gidiyordu. Madame de Prie sonra birkaç mektup daha yazdı, ama tıpkı gömülü insanların bağırmaları gibi, kimsenin onu duymayacağının, yalnızlığının engellerini acz içinde yumrukladığının tamamen bilincinde olduğu bir duyguyla yaptı bunu. Ancak bu davranışıyla zamanı aldatıyordu ve burada, Courbépine'de zaman en amansız düşmanıydı.

Genç oğlanla oynadığı oyundan da sıkılmaya başlamıştı. Heveslerinde hiçbir zaman sebat gösterememiş biriydi (ki düşüşünün asıl sorumlusu buydu); baştan iyi giysiler, ipek çoraplar ve ayakkabı tokaları armağan etmek zorunda kaldığı bu oğlanın sarf ettiği birkaç sevgi sözcüğü ve beceriksizliğinden çabucak kurtulması onu oyalayamıyordu. Ruhu kalabalıklarla öylesine aşırı beslenmişti ki, tek bir kişi ona kısa zamanda sıkıcı gelmişti ve yalnız kalır kalmaz kendini iğrenç ve açlıktan bitkin düşmüş biri gibi görüyordu. Şu ürkek köylüyü baştan çıkarmak, beceriksiz okşamaları konusunda ona ders vermek, ayı oynatmak hoş bir oyun olmuştu; ama ona sahip olmak sıkıcı ve adeta utanç vericiydi.

Hem oğlandan artık hoşlanmıyordu. Onu büyüleyen şey, oğlanın ona karşı gösterdiği hürmet, bağlılık ve aklının karışması olmuştu. Gelgelelim delikanlı bunları üzerinden çabucak atmış ve kadını tiksindiren bir teklifsizlik geliştirmişti, başlarda alçakgönüllü olan bakışlarından şimdi keyif ve özgüven taşıyordu artık, yeni giysilerinin içinde kasılıyordu ve kadın onun köyde bunlarla caka sattığını

hissediyordu. İçine artık kine benzer bir duygu dolmaya başlamıştı, çünkü delikanlı bütün bunları onun felaketinden, onun yalnızlığından kazanmıştı, çünkü sağlıklıydı, çünkü kadın öfke ve kırgınlıktan gitgide daha az yemek yerken, zayıf ve halsiz düşerken delikanlı büyük bir keyifle tıkınıyordu. Bu hödük onu çok doğalmış gibi metresi gözüyle görüyordu, kendine sunulan armağanın ürpertisini hâlâ duyacağı yerde tasarrufundaki yatağa halinden pek memnun bir şekilde beyler gibi yayılıyordu, duygusuzlaşmış ve miskinleşmişti; yaşadığı felaketten ve onurunun kırılmasından yanıp biten kadın ise onun aykırı hoşnutluğundan, köylüce para hırsından ve bayağı gururundan acı verici bir gıptayla nefret ediyordu. Böylesine alçaldığı ve yalnızlık bataklığına gömülmemek için böylesine kaba insanlara el uzatmak zorunda kaldığı için kendinden de nefret ediyordu.

Çocuğu kızdırmaya, ona eziyet etmeye başlamıştı. Aslında hiç hainlik yapmamıştı, ancak içinde her şey için birinden öç alma ihtiyacı vardı; düşmanlarının zaferinin, Paris'ten sürülmesinin, yanıtsız kalmış mektupların, Courbépine'in öcünü alacaktı. Ve de elinde delikanlıdan başkası yoktu. Çocuğu tahrik edip o derin huzurunu bozmak, onu yeniden küçültmek, sindirmek ve mutluluğunu dizginlemek istiyordu. Onu kırmızı elleri, cahilliği, görgüsüzlüğü için acımasızca eleştirdi; gelgelelim kendini bir zamanlar çağırmış olan kadını sağlıklı bir erkeğin içgüdüsüyle artık pek önemsemeyen delikanlı ona kafa tuttu, güldü ve bu alaycı sözleri umursamadan geçiştirdi. Ama kadın pes etmedi: Onca can sıkıntısı içinde birini kızdırmak hoş bir oyundu. Çocuğu kıskandırmaya çalıştı, her fırsatta Paris'teki âşıklarını anlattı, onları parmağıyla bir bir saydı. Kendisine verdikleri armağanları gösterdi,

abarttı ve yalan söyledi. Ancak bütün bunlar çocuğun gururunu okşuyordu yalnızca, çünkü kadın düklerden ve prenslerden sonra kendisini seçmişti. Keyifle ağzını şapırdattı ve soğukkanlılığını korudu. Çocuğun bu davranışı kadını daha da tahrik etti. Ona başka, daha kötü şeyler anlattı, seyisler ve uşaklarla ilgili yalanlar sıraladı. Sonunda delikanlı alnını buruşturdu. Kadın bunu fark etti, güldü ve anlatmayı sürdürdü. Delikanlı yumruğunu ansızın masaya indirdi.

"Yeter! Bunları bana neden anlatıyorsun?"

Kadın masum bir ifade takındı.

"Hoşuma gidiyor da ondan."

"Ama ben istemiyorum!"

"Ama ben istiyorum, canım, yoksa yapmazdım."

Delikanlı susup dudağını ısırdı. Kadının sesi öylesine buyurgan, kendiliğinden öylesine buyurgandı ki çocuk kendini köle gibi duyumsadı. Yumruklarını sıktı. Öfkelenince nasıl da vahşileşiyor, diye geçirdi içinden kadın ve aynı anda hem tiksinti hem korku duydu. Ortamın barındırdığı tehlikeyi hissetmişti. Gelgelelim içinde çok fazla öfke birikmişti, çocuğa eziyeti sürdürmek zorundaydı. Ve baştan başladı.

"Hayattan hiç haberin yok, küçüğüm. İnsanı can sıkıntısından öldüren bu köpek kulübelerinizde yaşadığınız gibi mi yaşandığını sanıyorsun Paris'te sen yoksa?"

Delikanlının burun kanatları kabardı, sonra "Sıkıcı bulan gelmez," dedi.

Madame de Prie içinin derinlerden yaralandığını hissetti. Demek sürüldüğünü o da duymuştu. Uşak, çenesini tutamamıştı mutlaka. Kadın, delikanlının bunu öğrenmesi üzerine bitkinleştiğini hissetti ve korkusunu bir gülümsemenin ardına gizledi.

"Canım benim, birazcık Latince bilse de insanın anlayamadığı şeyler vardır. Görgülü olmak belki daha çok işe yarardı."

Delikanlı sustu. Ama kadın onun sesini yükseltmeyip öfkeyle burnundan soluduğunu duydu. Daha da tahrik oldu, çocuğun canını acıtmaktan haz duyar gibiydi.

"Hem şu gübre ağılı üzerinde bacaklarını ayırmış tavuk gibi duruşun nedir öyle! Bir de neden öyle burnundan soluyorsun? Hödük gibisin!"

"Herkes prens, dük ya da seyis olamaz."

Yüzü kıpkırmızı kesilmiş ve yumruklarını sıkmıştı. Ancak kadın, duyduğu onca mutsuzluktan zehirlenmişti, ayağa fırladı.

"Sus! Kim olduğumu unutuyorsun. Kaba saba bir köylünün benimle böyle konuşmasına izin vermem!"

Delikanlı ani bir el hareketi yaptı.

"Sus! Yoksa..."

"Yoksa ne?"

Küstahça duruyordu çocuk. Kadın o an, başka "yoksa"sı kalmadığını anımsadı. Kimseyi Bastille hapishanesine gönderemez, rütbesini indirtemez, kovduramaz, emir veremez ve bir şeyi yasaklayamazdı artık. Hiçbir şeydi o, savunmasız bir kadındı, Fransa'da yaşayan yüz binlercesinden biriydi, her türlü hakarete ve haksızlığa maruz kalabilirdi.

"Yoksa," dedi soluk soluğa, "uşaklarıma dışarı attırırım seni."

Delikanlı omuz silkip arkasını döndü. Gidecekti.

Ama kadın bırakmadı onu. Hayır, çocuğun ona veda etmesine izin veremezdi, biri daha başından atamazdı onu, hele şu çocuk asla. Kadının bütün öfkesi ve günlerin kırgınlığı ansızın kontrolden çıktı ve adeta bir sarhoş gibi çocuğun üstüne çullandı.

"Çık dışarı! Sırf sana acıdım diye sensiz olamam mı sandın, aptal, köylü hödük seni! Defol! Koridorlarımı daha fazla pisletme, nereye gidersen git, ama ne Paris'e git, ne de bana gel. Defol! Senden, açgözlülüğünden, cehaletinden, budalaca mutluluğundan bıktım, tiksiniyorum senden. Dışarı!"

O anda beklenmedik bir şey oldu. Kadın ona bütün kiniyle böyle ansızın saldırınca çocuk yumruklarını görünmez bir kalkan gibi önüne siper etmişti, ama yumrukları şimdi tepeden yuvarlanan taşlar gibi ansızın ve sertçe kadının üstüne iniyordu. Çocuk, gücünün bilincinde olmanın verdiği taşkınlıkla kadına kör bir intikam ateşi içinde vurdukça vuruyor, bir köylü olarak o varlıklı, nazik, akıllı soyluya karşı duyduğu kıskançlığın ve küçümsenen adamın kininin acısını vurarak çıkarıyordu ve de içindeki bütün duyguları kadının güçsüz, kıvranarak şahlanan bedenine yumruklarıyla gömüyordu. Kadın önce bağırdı, sonra usul usul sızlandı ve sesi kesildi. Onurunun kırılması yumruklardan daha çok canını yakmıştı. O an içinde bir şeyler öldü. Sustu, delikanlının öfkesini duyumsadı, sustu, sustu.

O zaman çocuk durdu, bitkin düşmüş ve kendi yaptığından ürkmüştü. Kadının bedeni sarsıldı. Delikanlı onun ayağa kalkmak istediğini sandı, kadının gözlerinden ürktü ve odayı kaçarcasına terk etti. Oysa kadının bedenini sonunda bir nöbet gibi yarıp çıkan şey, içinde esir gibi tuttuğu ağlamaydı yalnızca.

Böylece son oyuncağını da kendi elleriyle kırmıştı.

Kapı delikanlının arkasından çoktan kapanmış ve Madame de Prie hâlâ kıpırdamamıştı. Ölümüne kovalanmış bir hayvan gibi öylece yatıyor, alçak sesle kesik kesik solu-

yordu; korkusu, duyguları, acı ya da utanç hissiyatı kalmamıştı. İçini tarifsiz bir dermansızlık kaplamıştı; ne intikam ateşi ne de öfke vardı artık, tek hissettiği dermansızlık, tarifsiz dermansızlıktı; gözyaşlarıyla birlikte bütün kanı da akıp gitmişti ve orada kendi ağırlığından yere çökmüş cansız bedeni yatıyordu sanki. Ayağa kalkmayı denemedi bile; bunları yaşadıktan sonra kendini nereye atacağını bilmiyordu.

Odaya ağır ağır çöken akşamı hissetmedi. Çünkü akşamlar sessizdi. Öğle zamanı gibi pencereden küstahça bakmıyor, karanlık sular gibi duvarlardan fışkırıyordu, tavanı hiçliğe doğru kaldırıyor, nesneleri usulca indirip, sessiz seline katıyordu. Kadın başını kaldırıp baktığında çevresini karanlık ve sessizlik sarmıştı, küçük saat bir yerlerde usul usul tik taklarla sonsuzluğa doğru ilerliyordu yalnızca. Perdeler öylesine karanlık kıvrımlara katlanmıştı ki, sanki arkalarında azgın bir şey gizleniyordu; kapılar bir şekilde duvarın içine gömülmüştü ve oda çivilenmiş tabut misali bir siyahlıkla çevriliymiş gibi duruyordu. Hiçbir yerde giriş ya da çıkış kalmamıştı, her şey sınırsız, ama yine de kilitli gibiydi, her şey insanın üstüne üstüne geliyordu adeta ve havayı öylesine sıkıştırıyordu ki soluk alınamıyor, yalnızca hırıltılı sesler çıkarılabiliyordu.

Yalnızca arkada belirsize doğru açılmış bir yol ışıldıyordu; kadın, bataklığa dönüşen gölün gece görüntüsüne bürünmüş yüzeyi gibi karanlıkta usulca parıldayan büyük aynanın içinden doğrulunca beyaz bir şey dışarı taştı. Kadın ayağa kalktı, yaklaştı; hayaleti andıran bir yaratık aynanın içinden duman gibi kabararak çıktı: Kendisiydi bu, yaklaştı ve sonra hızla geri çekildi.

Korkuyordu. İçinden bir şey, "Işık" diye haykırıyordu. Ancak madam kimseyi çağırmak istemedi, kavı kendi tutuşturdu, mermer konsolun üzerinde usulca parıldaya-

rak duran donuk bronzdan yapılmış şamdanın mumlarını tek tek yaktı. Alevler büküldüler, sıcak bedenleriyle soğuk suya dalan insanlar gibi titreyerek karanlığa dokundular, geri çekildiler, sonra yeniden içeri daldılar, sonunda titreşen bir ışık kümesi şamdanın üstünde toplandı ve gitgide daha geniş daireler çizerek tavana kadar yükseldi. Başka zaman narin küçük çocuk figürlerinin buluttan kanatlar takıp mavinin kucağında salındığı yüksek tavanı, boz rengi sisli gölgeler kaplamıştı şimdi, içlerinde ani yükselen alevlerin sessiz kıvılcımları huzursuzca seğiriyordu. Çevredeki nesneler uykularından ürkütülerek uyandırılmıştı adeta, hareketsizce duruyordu, onların gerisinde kalan tepede gölgeler bodur bir hayvan gibi sürünüyor ve nesnelere ürkütücü bir görüntü veriyordu.

Ne var ki ayna, kadını çektikçe çekiyordu. Aynaya ne zaman baksa, orada sürekli kıpırdayan bir şey vardı. Yoksa çevresindeki her şey suskun ve kötü niyetliydi, nesneler uyuşuktu ve insanlar onu iterek kendilerinden uzaklaştırıyorlardı. Kimseye bir şey soramıyor, kimseye içini dökemiyordu: Ama orada yanıt veren, donuk durmayan, kımıldayan ve açıkça yüzüne bakan bir şey vardı hâlâ. Ama ne soracaktı ki aynaya? Paris'teyken güzel olup olmadığını pek sormazdı. Onun aynası, onu arzulayan erkeklerin ışıldayan gözleri olmuştu. Güzel olduğunu kazandığı zaferlerden, geçirdiği ateşli gecelerden bilirdi, arabayla Versailles'a giderken insanların şaşkınlığından anlardı. Yalan söyleseler de onlara inanmıştı, çünkü onların gücüne güvenmesi kendi kudreti demekti. Ama şimdi böyle aşağılandığına göre kimdi artık o?

Sanki kaderi orada yazılıymış gibi, dalgalanan bir ışıkla aydınlanan aynaya korkuyla baktı, sonra yeniden kendini süzdü. Ürktü: Gerçekten bu muydu o? Yanakları çök-

müş ve solmuş gibiydi, dudaklarındaki hain ifade onunla alay ediyordu, gözleri iyice çukura kaçmıştı ve ürkütücü, yardım dilenir gibi bakıyordu. Kadın silkindi. Hayaletti bu. Aynanın içine doğru gülümsedi. Gelgelelim gülümsemesinin yansıması buz gibi ve alaycıydı. Bedenini elleriyle yokladı: Evet, ayna yalan söylemiyordu, zayıflamıştı, çocuk gibi sıska kalmıştı, yüzükleri parmağından kayıyordu. Damarlarında dolaşan kanın soğuduğunu duyumsadı. Korkmuştu. Yani her şey, gençliği bile geçip gitmiş miydi? Ruhunu dolduran kin dürttü onu, içinden kendisiyle, herkesin hayran olduğu şahsiyetle, Fransa'ya hükmeden kadınla alay etmek geldi ve sanki düşteymiş gibi Voltaire'in dizeleri döküldü dudaklarından; şair yazdığı tiyatro eserini ona bu dizelerle ithaf etmiş ve kadının dalkavukları bunları tekrarlamaya bayılmıştı:

Vous qui possedez la beauté
Sans être vaine et coquette
Et l'extrème vivacité
Sans être jamais indiscrète,
Vous a qui donnèrent les Dieux
Tant des lumière naturelles,
Un esprit juste, gracieux,
Solide dans le sérieux
*Et charmant dans les bagatelles.**

Her sözcükte alay varmış hissine kapılan kadın bakakaldı, acaba oradaki de kendisiyle alay mı ediyor diye aynaya gözlerini dikip baktıkça baktı.

---

* Siz ki güzelliğin sahibisiniz / Kibirli ve işveli olmaksızın / Ve sonsuz canlılığın/Boşboğazlıktan hiç nasibini almaksızın/ Tanrıların doğuştan bunca zekâ bahşettiği siz / Hakkaniyetli, iyiliksever bir ruh, / Önemli meselelerde aklı başında / Değersiz şeylerde de cezbedici. (ç.n.)

Kendini daha iyi görebilmek için şamdanı havaya kaldırdı. Şamdanı yaklaştırdıkça daha da yaşlanıyordu sanki. Aynaya baktığı her dakika, yaşamından yılları içip bitiriyordu adeta; kendi gözünde gitgide donuklaşıyor, soluyor, daha hastalıklı, daha yaşlı biri oluyordu; ihtiyarladığı, bütün yaşamının geçip gittiği duygusuna kapılıyordu. Titriyordu. Bütün yazgısının, düşüşünün dehşet verici bir biçimde aynaya saçıldığını gördü; oraya bakmaktan kendini alamıyor, o yaşlı kadının –ki kendisiydi bu– çarpılmış beyaz maskesine tekrar tekrar gözlerini dikiyordu.

O sırada mumların hepsi korkutulmuş gibi bir anda ansızın sarsıldı, mavileşen alevler fitillerinden kurtulup uçmaya çalıştı. Aynada karanlık bir siluet duruyordu, elini madama doğru uzatmıştı.

Madame de Prie'nin korkunç bir çığlık atıp, kendini savunmak için bronz şamdanı fırlatmasıyla birlikte aynaya şamdandan binlerce kıvılcım yayıldı. Mumlar devrilip söndü. Bayılıp yere yığılan kadının hem çevresi hem içi kapkaranlık oldu. Yazgısını görmüştü.

Paris'ten gönderilen haberleri ulaştırmak üzere içeri girip, Madame de Prie'nin aynadaki ani yansımasından çok korkmuş olan ulak, şangırtılarla kırılan aynada parıldayan kıvılcımları gördü yalnızca ve bir şeyin karanlıkta boğuk bir ses çıkararak devrildiğini duydu. Adam dışarı fırlayıp uşağı çağırdı. Madame de Prie'yi yerdeki ışıldayan ayna kırıkları ve sönmüş mumlar arasında gözleri kapalı, boylu boyunca kıpırdamadan yatarken buldular. Morarmış dudakları hafifçe titreyerek yaşam belirtisi veriyordu yalnızca. Kadını yatağına taşıdılar ve bir uşak atına atlayıp doktor getirmek üzere Amfreville'e gitti.

Ama hasta çok geçmeden ayıldı, korku dolu yüzler arasında güçlükle kendine gelebildi. Buraya neden geldiğini tam olarak anlayamamıştı, ama korkusunu ve yorgunluğunu insanlardan gizledi, her zaman ağzını yayarak sergilediği, artık donuk bir gülücük maskesine dönüşmüş gülümsemesini kanı çekilmiş dudaklarına oturttu ve aldırmaz, hatta neşeliymiş gibi çıkmaya çalışan bir sesle kendisine ne olduğunu sordu. Uşaklar korkarak ve kaçamak sözlerle olanları anlattılar. Kadın hiçbir yanıt vermeden gülümsedi ve mektuba uzandı.

Gelgelelim dudaklarındaki gülümsemeyi korumakta zorlandı. Arkadaşı, sonunda kralla konuşmayı başardığını bildiriyordu. Devletin bütçesini sarstığı ve halkı kızdırdığı için kral ona hâlâ çok büyük öfke duyuyordu, ama iki ya da üç yıl içinde Paris'e geri dönmesini sağlama yönünde yine de umut vardı. Kadının elindeki kâğıt titredi. İki yıl Paris'ten uzak, insanlardan ve iktidardan yoksun yaşayacaktı demek: Bunca yalnızlığa katlanabilecek kadar güçlü değildi o. Bu onun ölüm fermanıydı. Mutluluk, servet, iktidar, gençlik ve aşk olmadan soluk alamayacağını biliyordu; Fransa'ya hükmettikten sonra köylü kadınına dönüşemezdi burada.

Ve aynada ona elini uzatmış olan silueti ve mum alevlerinin sönmesini bir anda kavrayıverdi: İyice ihtiyarlamadan, iyice çirkinleşip mutsuzluğun dibine vurmadan son vermeliydi yaşamına. O arada gelmiş olan doktoru kabul etmedi: Ona yardım edebilecek tek kişi kraldı. O da bunu istemediğine göre kendi başının çaresine bakmalıydı. Bunu düşünmek canını acıtmıyordu artık. Zaten o subay o gün odasına gelip onu yaşatan her şeyi, içinde soluk alabildiği tek alan olan Paris'in havasını, kendine oyuncak ettiği iktidarı, gücünü borçlu olduğu hayranlığı ve zaferi elinden

aldığında ölmüştü o. Burada yapayalnız, can sıkıntısı içinde ve alçalmış olarak ıssız odalarda usulca gezinip duran kadın Madame de Prie değildi artık; kocamaya yüz tutmuş, mutsuz, çirkin bir yaratıktı; bir zamanlar bütün Fransa üzerinde ışıldamış olan ada daha fazla zarar vermemek için onu öldürmeliydi.

Sürgündeki kadın bu duruma kendi elleriyle son verme kararı aldığından beri, o donukluktan, ağırlıktan ve içini daraltan huzursuzluktan kurtulmuştu. Yeniden bir amacı, bir meşguliyeti, içini kıpırdatan, çaba sarf ettiren ve çeşitli olasılıklarla onu cezbeden bir şey vardı. Çünkü bir köşede hayvanlar gibi hırıltılar çıkararak ölüp gitmek istemiyordu burada; ölümünü kuşatacak gizemli, mistik bir şey tasarlıyordu. Eski çağlardaki kraliçeler gibi kahramanca, destan yazarak ölmek istiyordu. Işıltılı bir hayat yaşamıştı, o halde ölümü de öyle olmalıydı, binlerce kişiyi o uyuşmuş hayranlıklarından bir kez daha sarsarak uyandırmalıydı. Burada acılar içinde mahvolup gittiğini, yalnızlığın ve gözden düşmüş olmanın onu boğduğunu, kavuşamadığı iktidar hırsından yandığını Paris'te kimse sezmemeliydi, ölüm komedisiyle herkesi kandırmak istiyordu. Yaşamının hazzı ve aldatmaca yüreğini yeniden deşmişti. Savrulup atılan, toprağın üzerinde kıvrılıp bükülen ve üzerine acıyarak basılan bir mum ışığı gibi seğirerek sönmek değil, büyük alevler çıkaran bir keyif yangınında sanki rastlantıymış gibi son bulmak istiyordu. Uçuruma dans ederek düşmek istiyordu.

Ertesi gün çalışma masasından bir sürü kısa mektup uçuşup gitti; hafif bir parfüm eşliğinde sevecen, rica eden, baştan çıkarıcı, buyurgan, vaatlerle dolu satırlardı bunlar. Madame de Prie davetiyelerini Paris'in ve taşranın üzerine

saçtı, her bir kişiyi bizzat onun eğilimlerine göre kışkırttı; kimine av, kimine oyun, kimine de maskeli balolar sundu. Paris'teki adamları aracılığıyla komedyenler, şarkıcılar ve dansçılar tuttu, pahalı kostümler sipariş etti, Versailles'daki her türlü inceliği ve eğlenceyi içinde barındıran Fransa'nın ikinci sarayının kurulduğu haberini uçurdu. Tanıdık tanımadık, soylu ya da düşük diye ayırmadan kişileri kışkırtıp davet etti; tek istediği oraya insanları, büyük kalabalıkları, ölmeden önce oynamayı tasarladığı mutluluk ve hoşnutluk komedisini izleyecek seyirci kitlelerini çekmekti.

Ve çok geçmeden Courbépine'de yeni bir yaşam başladı. Paris'in sürekli eğlence peşinde koşan tabakası değişik olana ilgi gösterip geldi. Bir de insanların hepsinde Fransa'nın gözden düşmüş hanımefendisinin sürgünde ne yaptığını görmek için gizli ve biraz da alaycı bir merak vardı. Davet daveti izliyordu. Soylu armalar taşıyan arabalar, coşkulu insanlarla tıka basa dolu geniş kaleskalar, atlı subaylar geliyordu, her gün yeni insanlar akın ediyor, aralarında bir asalak ordusu ve uşaklar da oluyordu. Bazıları taşra şenliklerine gelir gibi yanlarında çoban kıyafeti getirmişti, kimileri de büyük bir şatafat içindeydi: Küçücük köy, bir ordugâha dönmüştü.

Ve şato uyanmış, kahkahalarla, sohbetlerle, oyunlarla, müzikle canlanmıştı; ışıklara boğulan pencereleriyle gururla parlıyordu şimdi. İnsanlar inip çıkıyor, başka zamanlarda boz rengi suskunluğun çöktüğü köşelerde çiftler fısıldaşıyordu. Koruluğun gölgesinde renkli kadın giysilerinin aydınlık ahengi parıldıyor, mandolinler coşkulu tıngırtılarla titreyerek gecenin karanlığına pervasız şarkılar çalıyordu. Uşaklar koridorlarda koşturuyordu, pencere pervazları çiçeklerle donatılmıştı, çalılıklar arasından kıvılcımları andıran renkli ışıklar parıldıyordu. Versailles'daki

havai hayat, gamsızlığın yüzeysel şirinliği yaşanıyordu. Saray erkânının olmaması görkemi elbette biraz azaltıyordu, ama her türlü protokolden arınmış olarak insanları dans etmeye çeken taşkınlığı artırıyordu.

Madame de Prie, donmuş kanının bu karmaşanın ortasında yeniden ateşlenip akmaya başladığını duyumsadı. O da kadınların çoğu gibi tümüyle başkalarının ruh halinden beslenirdi. Arzulandığı zaman güzeldi, zeki insanların arasında nüktedandı, gururu okşandığında kibirliydi, sevildiği zaman âşıktı. Ondan çok şey istendikçe o daha fazlasını verirdi. Ama onunla kimsenin konuşmadığı, onu kimsenin görmediği, duymadığı, arzulamadığı yalnızlığı sırasında çirkinleşmiş, sersemlemişti, çaresiz kalmış ve mutsuz olmuştu. O ancak yaşamın içinde canlanırdı, yalnızlıkta çöküp gölgeye dönüşürdü. Şimdi ise eski yaşamının bir yansıması onu sarıp sarmalarken bütün neşesi, tasasız şirinliği yeniden tepe noktalara çıkmış, parıldıyordu; madam şimdi yine nüktedandı, hoştu, çevresini büyülüyordu, sohbet ediyordu, üzerinde toplanan bakışların körüklediği ateşle tutuşmuştu. Bu insanları neşesiyle kandırmak istediğini unutmuş ve gerçekten coşmuştu, her gülümsemeyi mutluluk, her sözü gerçek kabul ediyordu; uzun zamandır özlediği kalabalıkların zevkini çıkarmaya bir sevgilinin kollarına atılırcasına tutkuyla bırakınıştı kendini.

Bu davetler gitgide çılgınlaşıyor, madam daha çok kişiyi çağırıp, kışkırtıyordu. Ve gelenlerin sayısı arttıkça artıyordu. Çünkü o tarihlerde Law'lara ait bankanın iflas etmesiyle ülke yoksullaşmıştı, kadınsa ülkeye hükmettiği dönemde şantajla elde ettiği paraları avuç avuç saçıyordu. Paralar kumar masalarında dönüyor, pahalı havai fişeklere yatırılıp ziyan oluyor, egzotik hevesler uğruna eriyip gidiyordu, ama kadın parasını çaresiz biri gibi gitgide daha vahşice

elden çıkarıyordu. Konuklar bu savurganlık ve baloların görkemi karşısında şaşırıp kalıyorlardı: Davetlerin kimin şerefine verildiğini kimse bilmiyordu. O çılgınca karmaşada bunu madam kendi bile unutmuştu.

Eğlenceler ağustos ayı boyunca tüm hızıyla sürmüştü. Eylül, ağaçların saçlarına taktığı birkaç meyveyle ve altın sarısıyla bezenmiş akşam bulutlarıyla gelmişti. Artık konukların sayısı azalmış, zaman daralmıştı.

Ancak Madame de Prie onca eğlencenin ortasında amacını neredeyse tamamen unutmuştu. İnsanları çılgınlık ve debdebeyle kandırmak isterken aslında kendini kandırıyordu, eski yaşamının taklidine kendisini öylesine düşüncesizce kaptırıyordu ki bunları gerçek gibi algılıyor, hatta kudretine, güzelliğine ve yaşam sevincine inanıyordu.

Bir şey farklıydı tabii, bu da canını acıtıyordu. O artık bir hiç olduğundan beri insanlar ona daha samimi, daha sıcak, ama sonra yeniden soğuk davranıyorlardı. Kadınlar ona artık imrenmiyor, küçük hainliklerle onu iğnelemiyor, erkekler çevresinde pervane olmuyordu. Onunla birlikte gülüp eğleniyor, ona iyi bir arkadaş gibi yaklaşıyorlardı, ama kimse sahte sevgi sözcükleri söylemiyor, yalvarmıyor, gönlünü okşamıyor, ona saldırmıyordu; Madame de Prie kudretini tamamen yitirdiğini bunlardan seziyordu. Kıskançlığın, kinin, yalanın olmadığı bir yaşam yaşamaya değmezdi. Aslında artık unutulmuş olduğunu ürpererek fark etti: Şamata hâlâ eskisi gibi bütün çılgınlığıyla sürüp gidiyordu, gelgelelim o artık odak noktası değildi. Erkekler başka kadınlarla gülüyorlardı ve madam bu kadınların gençliğini ve tazeliğini ilk kez fark ediyordu: Yaşlanıp onlara yabancılaşmadan dünyaya kendini hatırlatmanın zamanı gelmişti.

Kararıyla ilgili çekincesi her geçen gün artıyordu. İçinde titreşen bir duygu vardı; yarı korku yarı umuttu bu; bir şey onu son anda alıkoysun, geri dönüşü olmayana çaresizce atlamaktan son anda tutup geri çeksin diye umuyordu. Onun sofralarına uzanan, dans ederken kadınlara sarılan, kumar masalarına altın saçan onca elin arasında onu tutabilecek, tutmak isteyen tek bir el; bir sürü insanın renkli oyunlarından onu kolayca vazgeçirecek kadar sevecek, avucundan kayıp giden saray iktidarının yerine koyabileceği bir insan yok muydu? Madam farkında olmadan arıyor, bütün erkeklerin arzusunu uyandırmaya çalışıyordu, çünkü hayatta kalmak için çabalıyordu. Ancak hepsi ilgisizce yanından geçip gidiyordu.

Derken günün birinde saray muhafız alayından genç bir kaptanla karşılaştı; bu yakışıklı ve neşeli çocuk daha önce de dikkatini çekmişti; hava kararırken bakışlarını kaydırıp dişlerini sıkarak bahçedeki ağaçların arasında şaşkın şaşkın dolaşıyor, ara sıra da yumruğunu ağaç gövdelerine indiriyordu. Madam çocukla konuştu. Çocuk karışık yanıtlar verdi; bir sırrın onu huzursuz ettiğini sezen kadın, ümitsizliğinin nedenini bulmak için kurcaladı. Çocuk alay tarafından kendisine emanet edilen yüz Louis altınını kumarda kaybettiğini sonunda itiraf etti. Artık bir hırsızdı ve kendi hükmünü kendi vermeliydi. Onca neşeli gürültü patırtının içinde başka birinin daha hüzünlü benzer kararlarla dolaşmasını madam tuhaf bir uyarı gibi algılamıştı. Ama tabii, bu insan gençti, yanakları kanlı canlıydı, yeniden gülebilirdi: Henüz kurtulma şansına sahipti o. Madam, çocuğu odasına çağırıp, beş yüz Louis altını verdi. Çocuk mutluluktan tir tir titreyip madamın ellerini öptü. Kadın çocuğu uzun süre göndermeyip yanında tuttu, gelgelelim delikanlının onun hiçbir şeyinde gözü yoktu, ne bir bakışı

ne bir hareketiyle. Madam irkildi: Aşkı artık parayla bile satın alamıyordu. Bu, kararını yeniden körüklemişti.

Çocuğu gönderdi ve hızla salona indi. Kapıyı açar açmaz yüzüne kahkahalar çarptı, salonu şen seslerin ve renkli insanların oluşturduğu bir bulut kaplamıştı. Orada öylesine neşelenen, kendi mezarı üzerinde dans edip kahkaha atan herkese hınç duydu ansızın. İçi kıskançlıkla doldu; bu insanların hepsi yaşayacak ve mutlu olacaktı.

Bu insanları rahatsız etmek, ürkütmek, şaşkına çevirmek, onları kahkahalarından koparmak için haince bir hazla yanıp tutuşuyordu şimdi. Ve ansızın, coşkunun sönüp yerini sessizliğe bıraktığı bir anda doğrudan şöyle dedi: "Evde bir ölü var, farkında değil misiniz?"

Bir an şaşkınlık yaşandı. Çünkü ölüm sözcüğü bir sarhoşun yüreğine bile çekiç gibi inerdi. Herkes birbirine sorular sormaya başladı. Ama Madame de Prie yüz ifadesini değiştirmeden buz gibi bir sesle, "O benim," dedi, "bu kışı çıkaramayacağım!"

Bunu öylesine ciddi, öylesine hüzünlü söylemişti ki, herkes susup birbirine baktı. Tabii yalnızca bir an için. Ardından bir köşeden bir şaka, renkli bir top gibi havalandı, bir başkası topu vurup geri yolladı, bir coşku dalgası sanki bu alışılmadık fikirle canlanmışçasına köpürerek kabardı ve ilk afallamanın yarattığı huzursuzluğu içine gömdü.

Madame de Prie çok sakindi. Bu yolun artık dönüşü olmadığını hissediyordu. Ama kehanetini daha şaşırtıcı bir havaya bürümek onu tahrik ediyordu. Pharaon oyununun* oynandığı yuvarlak masalardan birine yaklaştı ve bir sonraki kâğıdın masaya atılmasını bekledi. Siyah yediliydi bu. "Demek ki 7 Ekim'de." Madam bunu elinde olmadan alçak ama duyulur bir sesle söylemişti.

---

* Fransa'da XV. Louis ve XVI. Louis dönemlerinde sarayda moda olan bir iskambil oyunudur. (ç.n.)

Konuklardan biri, "Ne varmış 7 Ekim'de?" diye öylesine sordu.

Madam ona sakince baktı. "Ölüm günüm!"

Herkes güldü, şakayı birbirine anlattı. Ve Madame de Prie, ona kimsenin inanmadığını fark edince delice bir haz duydu. Demek ki ona yaşarken artık hiç güvenilmiyordu, o halde onlarla nasıl acınası bir komedi oynadığını öldüğünde anlamalıydılar. Uzuvları üstünlüğün, hazzın ve hafifliğin eşsiz hissiyle seğirdi, içini saran coşku ve küçümseme duygusundan sevinçle haykıracak gibi oldu.

Yan tarafta yüksek perdeden müzik çalıyordu. Az önce dans başlamıştı. Madam dans edenlerin arasına karıştı ve hiç etmediği kadar mükemmel dans etti.

Yaşamı o andan başlayarak yeniden anlam kazanmıştı. Onu kesinlikle ölümsüz kılacak bir eyleme hazırlandığını biliyordu. Ölümüne dair kehanetinin günü gününe gerçekleşmesi halinde kralın nasıl şaşırıp, konukların nasıl dehşete düşeceklerini gözünde canlandırdı. Ölüm komedisini büyük bir özenle hazırladı, çağırdığı konukların sayısını sürekli artırdı, harcamaları ikiye katladı, ani düşüşünü daha hissedilir kılmak için bu son günlerin debdebesini bir sanat eseri üzerinde çalışırmış gibi inşa etti. Ölümünün müjdesini her fırsatta yeniden gözler önüne serdi, ama her seferinde neşenin parıltılı perdesini üzerine örttü; amacı, tebliğden herkesin haberinin olması ama yine de kimsenin buna inanmamasıydı. Ölüm, kralın unutulmazlar mertebesinden indirdiği adını yeniden oraya yükseltmeliydi.

Dönülmez kararını uygulamaya koymadan iki gün önce son bir davet verdi, şimdiye kadar düzenlediklerinin en görkemlisiydi bu. İran ve başka İslam ülkelerinden gelen elçilerin Paris'te ilk kez görünmeleriyle birlikte Fransa'da Doğu havası moda olmuştu; Şark kültürü kisvesine bürün-

müş kitaplar yazılıyor, masallar ve efsaneler anlatılıyordu; insanlar Arap tarzında giyinmekten zevk alıyor ve Arapların cafcaflı konuşma üslubunu taklit ediyorlardı. Madame de Prie, korkunç bir masrafın altına girerek şatonun tamamını bir Şark sarayına dönüştürtmüştü. Yerlere değerli halılar serilmişti, pencere demirlerinde gümüş zincirlere bağlı gaklayan papağanlar, beyaz tüylü kakadular salınıyordu, türbanlı uşaklar geniş ipek şalvarlarıyla koridorlarda sessizce koşturuyor, o zamanlar henüz hiç bilinmeyen Türk tatlılarını ve içeceklerini macera dolu görkemden gözleri kamaşmış konuklara sunuyorlardı. Bahçeye renkli çadırlar kurulmuştu, oğlanlar ellerindeki geniş yelpazeleri sallayarak serinlik yayıyorlar, koruluğun kuytularından müzik sesleri geliyordu; akşamı masalsı ve unutulmaz kılmak için her şey sağlanmıştı; o gece yıldızlarla kaplı olan gökyüzünde gümüş gibi parlayan hilal, Boğaz'daki gecenin boğucu sıcağına gizemli bir şehvet kazandırmak için hayal gücünün hesaplı oyununa katkıda bulunuyordu.

Asıl sürprizi ise, içindeki sahnenin önüne kırmızı kadife perdelerin çekilmiş olduğu olağanüstü geniş bir çadır sunuyordu. Madame de Prie şanının ve güzelliğinin tüm debdebesiyle konuklarının karşısına çıkabilmek için komedisini bizzat kendisi oynamaya karar vermişti: Bu, onun ölümünden önce yaşamının bütün neşesinin ve tasasızlığının insanların üstünde bir kez daha ışıdığı en son, en güzel aldatmacası olmalıydı. Yaşamının kalan son birkaç günü içinde genç bir şaire bir oyun sipariş etmiş, bunu tamamen kendi beyanlarına göre hazırlamıştı. Zaman dar, alexandrine'ler* kötüydü, gelgelelim önemli olan bu değildi. Tragedya Doğu'da geçiyordu, Madame de Prie kendine Zengane rolünü

* On iki heceli dize. (ç.n.)

seçmişti; Zengane, düşmanları tarafından imparatorluğu elinden alınmış ve onuruyla ölüme giden genç bir kraliçeydi, oysa onu yenen yüce gönüllü kişi, eşi olması koşuluyla onunla bütün krallığını paylaşmayı teklif etmişti. Madam kendine bir şart koşmuştu: Gönüllü olarak seçtiği ölümünü her şeyden habersiz kişilere oynayacak, sonra da gerçeğe dönüştürecekti. Bir de sırf oyunda bile olsa geçmişini bir kez daha yaşamak, bir kez daha kraliçe olmak istiyordu, bunun için doğduğunu ve kudreti elinden alınır alınmaz da ölmek zorunda olduğunu göstermek istiyordu.

İnsanların onu son kez gördüğü o akşam güzel ve kraliçe gibi olma hırsı içindeydi; geçmişe dair resmini görünmez bir taçla süslemek istiyordu; adı, azametli olan her şeyi sarıp sarmalayan derin saygı sağanağıyla korunmalıydı. Makyaj, çökmüş yanaklarının solgunluğunu gizliyor, zayıflığı kabarık Şark giysileri içinde kayboluyordu; bulanıklaşmış gözleri, nemli sabahlarda koyu renkli çiçeklere konmuş şebnemler gibi saçlarında parıldayan değerli taşların birbirine karışmış parıltısının ışığı altındaydı. Madam, içinin ateşinden uçsuz bucaksız artan ışıltısıyla ve yere diz çökmüş uşakların ortasında hışırtıyla açılan perdenin arkasında belirince, derin bir saygıyla şaşkına dönen konukların arasında fısıldaşmalar başladı. Kalbi hızla çarpıyordu şimdi: Acı içinde geçirdiği o haftalardan sonra ilk kez, yaşamının onca zaman özü olan o hoş hayranlık dalgasının çağıltılarla yükselerek kendisine doğru geldiğini hissetti ve içinde muhteşem bir duygu patlaması oldu; efkârlı bir hazla karışık tatlı bir hüzün, taşkınlığını yitirip tekrar tekrar yüce bir mutluluk haline dönüşen bir pişmanlıktı bu. Karşısında kayalara çarparak onu kandıran dalgalar vardı; tek bir kişiyi bile görmüyordu artık, bir kitle duruyordu orada; belki konukları, belki bütün Fransa'ydı, belki gelecek

kuşaklar, belki de sonsuzluktu. Mesut bir halde yalnızca tek şeyi; tepede, yine tepede olduğunu duyumsuyordu; kıskanılarak, hayranlık duyularak, bütün bu isimsiz meraklı bakışların parıltısı altındaydı ve sonunda, evet sonunda, kim bilir kaç zaman sonra yaşadığının, canlı olduğunun bilincine vardı yeniden. Ve bu bir saniyelik yaşamın ölüm olan bedeli ağır sayılmazdı.

Daha önce hiç denememiş olmasına karşın şahane rol yapıyordu. Çünkü başkalarının önünde duygularını göstermeyi engelleyen her şeyi; korkuyu, kaygıyı, utancı, çekingenliği üzerinden atmıştı, nesnelerle gerçekten yalnızca oynuyordu şimdi. Kraliçe olmak istiyordu ve bir saat boyunca yeniden olmuştu. Soluğu yalnızca bir kez, şu satırı dile getirirken kesildi:

"*Je vais mourir, oh ne me plaignez pas!*"* Çünkü bununla yaşamının en önemli arzusunu dile getirdiğini duyumsuyordu ve de insanların kandırılmaya yanaşmamalarından, onu tutmak, uyarmak, frenlemek istemelerinden korkuyordu. Ama tam da bu feryattan sonra durması, karşısındakilerde rolünü büyüleyici bir inandırıcılıkla oynadığı izlenimi uyandırmış, insanlar ürpermişti. Ve madam hançeri vahşice hareketlerle kalbine doğru sallayıp yere yığıldığında ve dudaklarında bir gülümsemeyle can veriyor gibi olduğunda, aslında şimdi yeni başlayan oyun bittiğinde, konuklar sahneye koştular, onu alkışladılar ve Madame de Prie'ye iktidarın zirvesinde olduğu günlerde bile görmediği bir coşkuyla saygılarını sundular.

Madame de Prie ise onca heyecan karşısında yalnızca gülümsedi. Zengane'nin ölümünü mükemmel canlandırdığı için kendisine iltifatlar yağdırılırken sakince, "Nasıl

* Yakında öleceğim, bana acımayın. (ç.n.)

ölüneceğini bugün hâlâ bilmeyecek miydim?" dedi. "Ölüm içime girdi zaten, yarından sonra her şey bitmiş olacak."

İnsanlar yine gülüştüler. Ama kadının canını acıtmıyordu bu artık. Onu coşkuyla izleyenlerin hepsini kandırdığı için acının işlemediği öylesine mutluluk dolu bir keyif, öylesine çocuksu, taşkın bir sevinç vardı ki içinde, ortalıkta uçuşan kahkahalara elinde olmadan eşlik etti. Eskiden insanlarla ve güçle oynamıştı yalnızca, şimdi ise hiçbir oyuncağın ölüm kadar keyifli olmadığını fark ediyordu.

Yaşamının son tam günü olan ertesi gün konuklar artık oradan ayrılıyorlardı: Ölümü tek başına karşılamak istiyordu madam. Faytonlar beyaz toz bulutlarını uzaklara taşıyor, atlılar dörtnala uzaklaşıyordu, salonlar kahkahadan ve ışıktan yana ıssız kalmıştı ve şöminede huzursuz bir esinti dolanıp duruyordu. Sanki bu insanların gitmesiyle birlikte damarlarındaki kan da ağır ağır boşalıyordu, gitgide soğuktan daha çok donduğunu, daha güçsüz, daha savunmasız, daha ürkek olduğunu duyumsuyordu. Dün oyunmuş gibi pek kolay görünen ölüm, yeniden yalnız kalan kadına ansızın dehşetini ve gücünü gösteriyordu.

Ve çoktan dizginleyip ezdiğini sandığı her şey yeniden canlanmıştı. Son akşam gelip çattı: Işıktan ürküp eşyaların arkasına kaçan yılanımsı gölgeler, dillerini oynatarak saklandıkları yerden çıkıyorlardı yeniden. Kahkahaların boğduğu, kalabalığın renkli görüntüleriyle üzeri örtülen dehşet, şimdi olanca gücüyle ıssız odalara dalmıştı yine. Sessizlik, ses dalgasının karşısında büzülüp sinmişti yalnızca: Şimdiyse sis gibi yeniden yayılıyor, odaları, salonları, basamakları, koridorları ve titreyen yüreğini de kaplıyordu.

Ona kalsa yaşamına hemen son verirdi. Ancak Ekim'in 7'sini seçmişti ve kandırmacayı bozamazdı; zaferinin bu

yapay, çeşitli yalanlarla yanıp sönen binasını bir heves uğruna yıkamazdı. Beklemek zorundaydı. Ne var ki dışarıda rüzgâr onunla alay ederken ve içeride karanlık gölgeler yüreğine saldırırken ölmekten çok daha zordu bu ölüm saatini bekleyiş. Ölümden önceki son uzun geceye, şafak vaktine kadar geçecek sonsuz zamana nasıl katlanabilecekti? Karanlık nesneler hayaletler gibi gitgide daha çok yanına sokuluyor, geride bıraktığı yaşamının bütün gölgeleri mezarlarından çıkıyordu; kadın odadan odaya koşup onlardan kaçıyor, ancak onlar tablolardan dik dik bakıyor, pencerelerin ardından sırıtıyor, dolapların arkasına sinmiş bekliyorlardı. Hâlâ yaşamakta olan ve insan isteyen, bir gece için çevresinde insan isteyen kadına ölüler şimdiden el uzatıyorlardı. Kadın, herhangi birinin özlemini çekiyordu, tıpkı gün ışıyana kadar soğuktan titreyerek sarınacağı bir palto gibi özlüyordu onu.

Çıngırağı ansızın çaldı, öyle ki çıngırak kurşun isabet etmiş hayvanın feryadı gibi tiz bir gürültü kopardı. Bir uşak uyku sersemliği içinde yukarı çıktı. Kadın, derhal papazın yeğenine gitmesini, onu uyandırıp getirmesini buyurdu.

Uşak ona gözlerini dikmiş, deliye bakar gibi bakıyordu. Ama madam bunu hissetmedi, hiçbir şey hissetmedi, içindeki bütün duygular ölmüştü. Ona dayak atan birini çağırtmaktan utanmıyordu, gece vakti bir erkeği yatak odasına getirttiği için uşaktan da çekinmiyordu. İçinde yalnızca boşluk ve soğuk vardı, titreyen zavallı bedeninin donmaması için sıcaklığa ihtiyaç duyduğunu hissediyordu. Ruhu zaten ölmüştü, geriye bir tek bedenini öldürmesi kalmıştı.

Bir süre sonra kapı açıldı. Eski âşığı içeri girdi. Bakışları buz gibi ve alaycıydı, tarif edilemez ölçüde yabancıydı delikanlı kadına. Ama kapıyı açmasıyla birlikte dehşet az da

olsa nesnelerin altına sinmiş, kadın onlarla büsbütün tek başına kalmaktan kurtulmuştu.

Delikanlı çok katı görünmeye ve içindeki şaşkınlığı ele vermemeye çabalıyordu, çünkü bu çağırılma hiç beklemediği bir anda gerçekleşmişti. Şato kutlamalarla inlerken o öfkeden kısılmış gözlerle günlerce bahçenin parmaklıklı kapılarının çevresinde gizlice dolanmış, kadının âşığı olarak o ihtişamın ortasında yer alamadığı için kendini suçlamaktan bitip tükenmişti. Vaktiyle kadını aşağıladığı için öfkeden kendini yiyip bitirmişti, çünkü paranın su gibi aktığı bu âlemleri görünce servetin gücünü bir anda yeniden kavramıştı, ama bundan yararlanma şansını kaçırmıştı. Bir de Madame de Prie ile geçirdiği saatler, narin ve kırılgan uzuvlu, hiç bilmediği kışkırtıcı şehvetlere sahip, hışırtılı ipek giysiler içindeki bu zarif, mis kokulu, ahlaken çökmüş kadınlara karşı içinde bir arzu uyandırmıştı. Sefillik içindeki papaz konutuna geri yollanmasına kendisi sebep olmuştu ve orada gözüne her şey bir anda kaba, kirli ve yıpranmış görünmüştü. Artık körüklenmiş olan hırsıyla Paris'ten gelen bütün kadınlara gözünü dikmiş, ama hiçbiri yüzüne bakmamıştı; kadınların faytonlarının tekerleklerinden onu aşağılarcasına üzerine dışkılar sıçramıştı; önlerinde dalkavukça şapka çıkardığı mevki sahibi beyefendiler ise onu dikkate bile almamışlardı. İçinden yüzlerce kez şatoya gidip Madame de Prie'nin ayaklarına kapanmak gelmiş, ancak korkusundan bundan vazgeçmişti.

Ama şimdi madam onu çağırtmış, bu da kibirlenmesine yol açmıştı. İçten içe kasılıyordu: Kadının ona yeniden ihtiyaç duyması, yaşamının en gurur verici anıydı.

Bir an karşılıklı bakıştılar. Madam, gözlerindeki kini pek gizleyemedi. O an ikisi de karşısındakini hor görüyor-

du, çünkü niyetleri birbirlerinden çıkar sağlamaktı. Madame de Prie kendine hâkim oldu. Sesi buz gibiydi.

"Berlington Dükü, kendisine tavsiye edebileceğim bir sekreter tanıyıp tanımadığımı sordu dün. Eğer bu görevi istersen, seni yarın bir tavsiye mektubuyla Paris'e, onun yanına yollarım."

Delikanlı ürperdi. Peşinen kibirli bir ifade takınmıştı, kadın onu kazanmaya çalışırsa müdana etmeyecekti, lütfeder gibi davranacaktı. Ama bu kararı bir anda yerle bir oldu. Hırs, onu ele geçirmişti. Gözlerinin önünde Paris yanıp söndü.

"Madam böylesine bir lütufta bulunurlarsa – ben, benim için bundan daha büyük bir mutluluk düşünemiyorum," diye kekeledi. Gözlerinde, kırbaçlanmış bir köpeğin yalvaran ifadesi vardı.

Kadın başını salladı. Sonra delikanlının yüzüne baktı: Bakışları amirane idi, ama sonra biraz yumuşadı. Delikanlı anlamıştı. Her şey yine eskisi gibi seyretti...

Ve kadın bu ateşli gecenin tek bir saniyesinde bile delikanlıdan nefret ettiğini, onu hor gördüğünü, kandırdığını unutmadı –çünkü Berlington Dükü diye birisi yoktu–, bir insanın okşamalarını bir yalanla satın alacak kadar alçak biri olduğunu biliyordu, ama yine de onun uzuvlarında hissettiği, dudaklarından içtiği şey yaşamdı, gerçek yaşamdı, durdurmaya çalıştığı karanlık ve sessizlik değildi. Delikanlının gençliğinden yayılan sıcaklığın ölümü istediğini hissetti kadın ve o sırada tek isteğinin gitgide daha çok yaklaşan ve kudreti hakkında ilk kez fikir sahibi olduğu ölümü kandırmak olduğunu bir an bile aklından çıkarmadı.

7 Ekim sabahı hava açıktı, güneş kırların üzerinde titreşiyordu, gölgeler bile şeffaf ve berraktı. Madame de Prie,

bir kutlamaya hazırlanırcasına özenle giyindi, eşyalarını düzenledi, mektuplarını yaktı. Olağanüstü değerli olan mücevherlerini abanoz ağacından küçük bir sandukaya koyup kilitledi, bütün borç senetlerini ve sözleşmeleri yırttı. İçinde her şey yine açık ve sağlamdı ve her konuda açıklık istiyordu.

Âşığı içeri girdi. Onunla hınçtan uzak içten bir tavırla konuştu; az da olsa kendisi için bir şey ifade etmiş olan bu son kişiyi böylesine acımasızca kandırdığı için canı acıyordu. Kimsenin kendisinden kinle söz etmesini istemiyordu, herkes onu hayranlık ve şükranla anmalıydı. Ve kadının canı, mücevherlerini doldurduğu sandukayı yaşanan şu bir gece karşılığında delikanlının önüne dökmek istiyordu: Bir servet vardı içinde.

Ama delikanlı uykulu ve miskindi. Köylüce sahip olma hırsıyla mevkiden ve geleceğinden başka bir şey düşünmüyordu. Bir de kadının okşamalarındaki ihtiraslı ateşi anımsadıkça daha da küstahlaştı. Aksi bir sesle şimdi hemen Paris'e gitmesi gerektiğini söyledi, yoksa belki de geç kalırdı ve tavsiye mektubunu rica yerine taleple istedi. Kadının içi buz gibi oldu. Onu kiralamıştı, o da bedelini istiyordu.

Kadın mektubu yazdı, yaşamayan ve delikanlının bulamayacağı birine yazılan bir mektuptu bu. Ancak madam mektubu vermeden önce duraksadı. Kararını bir kez daha erteledi. Delikanlıya bir gün daha kalıp kalamayacağını sordu, bunu çok arzu ediyordu. Bunları söylerken sandukayı elinde tartıyordu. Delikanlı evet derse, bunun belki kurtuluşu olacağını hissediyordu. Ancak bütün kararlar hemen verildi. Çocuğun acelesi vardı. Kalmak istemiyordu. Bunu böyle kırıcı bir şekilde söylememiş, kendini bir geceliğine sattığını böylesine hissettirmemiş olsaydı, kadın yüz binlerce *livre* değerindeki mücevherlerini ona armağan

edecekti. Ama çocuk haşindi, bakışları küstah ve sevgisizdi. Kadın bunun üzerine eline en küçüğünden donuk – çocuğun gözleri gibi donuk– tek bir taş aldı, içinde ne olduğunu çocuğun sezmediği sandukayı Paris'teki Azize Ursula Manastırı'na ulaştırmasının bedeli olarak ona verdi. Sandukaya bir de ruhuna ayinler düzenlenmesini rica eden bir mektup iliştirdi. Sonra da sabırsızlanan çocuğu Berlington Dükü'ne gönderdi.

Delikanlı fazlaca teşekkür etmeden gitti, kendi elleriyle taşıdığı yükün değerinden bihaberdi. Kadın, herkese duygularının komedisini oynadıktan sonra yoluna çıkan son kişiyi de kandırmıştı böylece.

Sonra kapıyı kilitleyip çekmeceden aceleyle küçük bir şişe çıkardı. Şişe incecik Çin porseleninden yapılmıştı, üstünde ürkütücü tuhaflıkta mavi ejderhalar kıvrılıp bükülüyorlardı. Madame de Prie şişeye merakla bakıp insanlarla, prenslerle, Fransa'yla, aşkla ve ölümle oynadığı gibi kayıtsızca oynadı. Kapağını açtı, içindeki açık renk sıvıyı küçük bir kâseye boşalttı. Bir an duraksadı, aslında sıvının acı olabileceğine dair çocuksu bir korkuydu bu yalnızca. Kedi yavrusunun sıcak sütü yoklaması gibi dilini dikkatlice içine soktu: Yok, tadı kötü değildi. Böylece kâsedeki sıvıyı bir dikişte boşalttı.

Bütün bunlar ona o an tuhaf ve gülünç geldi, öyle ya insanın tek bir küçük yudum alması ertesi sabah bulutları, çayırları, ormanları görmemesine yetiyordu; ulaklar koşuşturacak, kral ürkecek ve bütün Fransa şaşkınlık içinde kalacaktı. O çok korktuğu büyük eylem buydu demek. Konuklarının şaşkınlığını, ölümünü günü gününe önceden bildirmesine bağlanacak efsaneleri düşündü; ama bir tek şunu anlamadı: Sırf insanların yokluğunu çektiği için kendini ölümün kollarına bırakmıştı aslında, ufacık bir komediyle

kandırılabilen bu kıt akıllı sersem insanların. Ölüm denen şey kolay geldi ona, hatta ölürken gülümseyebiliyordu insan, gerçekten, denedi, hem de pek güzel gülümseyebiliyordu ve ölüm geldiğinde güzel ve huzurlu, doğaüstü mutlulukla ışıldayan bir yüze sahip olmak hiç de güç değildi. Gerçekten, öldükten sonra bile mutluluk komedisi oynanabilirdi, bunu daha önce bilmiyordu. Her şey, insanlar, dünya, ölüm ve yaşam ona bir anda müthiş eğlenceli geldi, öyle ki hoppa dudaklarındaki yapay gülümsemesi bir anda bilinçsizce gerçek oluverdi. Karşısında bir ayna varmış gibi doğruldu, ölümü bekledi ve gülümsedi, gülümsedi, gülümsedi.

Ne var ki ölüm, kandırılmaya izin vermeyip gülümsemeyi parçalamıştı. Madame de Prie'yi bulduklarında yüzü korkunç bir şekil almıştı: Yüzündeki öfkeli çizgilerde son haftalarda yaşadığı her şey; öfke, azap, anlamsız korku, delice çaresiz acı yazılıydı. Dudaklarına kondurmak için hırslı bir mücadele verdiği sahte gülümsemesi acizce eriyip gitmişti. Ayakları kıvrandıran azapla bükülmüştü, elleri bir perdeye öylesine sımsıkı yapışmıştı ki, parmaklarının arasında bez parçaları kalmıştı, ağzı acı verici bir çığlık atmak istercesine açıktı.

Sahte keyfini sergilediği büyük dram da, ölüm gününü gizemli bir biçimde önceden bildirmesi de boşa gitmişti. İntihar haberi Paris'e akşam saatlerinde ulaştı, o sırada bir İtalyan sihirbaz sarayda hünerlerini sunmaktaydı. Bir şapkada tavşan yok ediyor, yumurta kabuklarından kaz çıkarıyordu; haber geldiğinde insanlar biraz heyecanlandılar, şaşkınlık içinde fısıldaştılar; Madame de Prie adı aralarında birkaç dakika dolaştı, ama sihirbaz o sırada yine şaşılası yeni bir numara sergilediği için Madame de Prie

unutuldu; kendisi de olsa yabancı birinin yazgısını aynen öyle unuturdu. Onun tuhaf ölümüne Fransa'da gösterilen ilgi uzun sürmemiş, unutulmaz bir komedi oynamak için gösterdiği çaresiz çaba boşa gitmişti. Özlemini duyduğu şan, ölümüyle zorla elde etmek istediği ölümsüzlük, adının yanından teğet geçmişti: Yazgısı, önemsiz olayların tozuyla dumanının altında kalmıştı. Çünkü insanlık tarihi davetsiz misafirleri sevmezdi; kahramanlarını kendi seçer, ne kadar usandırıcı bir çabaya girerlerse girsinler hakkı olmayanları acımasızca geri çevirirdi; talihin ilerlemekte olan arabasından bir kez düşen kişi, arabaya bir daha yetişemezdi. Madame de Prie'nin garip ölümünden, gerçek yaşamından ve sahtece tasarlanmış hilekârlığından geriye herhangi bir anı kitabındaki birkaç kuru satır kalmıştı yalnızca; ezilmiş bir çiçekten yitip gitmiş baharının mis kokulu mucizesi nasıl anlaşılmazsa, Madame de Prie'nin tarih olmuş yazgısının tutkulu coşkusu da sezilmiyordu bu satırlardan.

Modern Klasikler Dizisi - 14
STEFAN ZWEIG
ÜÇ BÜYÜK USTA
Balzac • Dickens • Dostoyevski
Modern Klasikler Dizisi - 52
STEFAN ZWEIG
BİR KADININ YAŞAMINDAN YİRMİ DÖRT SAAT
Modern Klasikler Dizisi - 22
STEFAN ZWEIG
BİLİNMEYEN BİR KADININ
Modern Klasikler Dizisi - 21
STEFAN ZWEIG
SATRANÇ
Modern Klasikler Dizisi - 57
STEFAN ZWEIG
KORKU

STEFAN ZWEIG'ın

MODERN KLASİKLER DİZİSİ'ndeki diğer eserleri

Üç Büyük Usta
Çev. Nafer Ermiş

Kendileriyle Savaşanlar
Çev. Nafer Ermiş

Kendi Hayatının Şiirini Yazanlar
Çev. Gülperi Sert

Satranç
Çev. Ahmet Cemal

Bilinmeyen Bir Kadının Mektubu
Çev. Ahmet Cemal

Bir Kadının Yaşamından Yirmi Dört Saat
Çev. Mahmure Kahraman

Karmaşık Duygular
Çev. İlknur İgan

Korku
Çev. İlknur İgan

Yakıcı Sır
Çev. İlknur İgan

Gömü ü Şamdan
Çev. Regaip Minareci

Olağanüstü Bir Gece
Çev. İlknur İgan

Mürebbiye
Çev. İlknur İgan

Amok Koşucusu
Çev. Nafer Ermiş

Clarissa
Çev. Gülperi Sert

Modern Klasikler Dizisi - 90

Bu son derece çarpıcı çöküş öyküsü, XV. Louis döneminde Fransız sarayında epey etkili olmuş aristokrat bir kadının gerçek yaşamına dayanır. Madame de Prie günün birinde gözden düşer ve kral tarafından Normandiya'ya sürülür. İktidar sahibi ve ilgi odağı olduğu hareketli ve eğlenceli Paris günlerinden sonra, ne kadar süreceği belli olmayan, kendisiyle baş başa kalacağı bir sürgün dönemi beklemektedir onu. Ancak iktidar savaşları, entrika ve eğlenceden ibaret boş saray hayatı varoluşuna anlam katan tek şeydir. Hem kendini hem çevresindekileri sürekli kandırma eğilimindeki bu sığ ve kibirli kadın, malikânesinde gösterişli eğlenceler düzenleyerek Paris'teki hayatını yeniden canlandırmaya çalışır. Giderek mantıklı düşünme yetisini bütünüyle yitiren Madame de Prie, yeniden bütün dikkatleri üzerine çekebilmek için inanılmaz bir plan yapar.

STEFAN ZWEIG (1881-1942): Roman, şiir, öykü, deneme ve oyun gibi farklı türlerde yetkin ürünler veren yazar, Viyana'da doğdu. Yaşamı boyunca Avrupa'nın hızlı değişimine tanıklık etti. 1913'te Salzburg'a yerleşti. 1934'te Nazilerin baskısı yüzünden bu kentten ayrıldı. Önce İngiltere'ye, 1940'ta da Brezilya'ya göç etti. 1942'de karısıyla birlikte intihar etti. Önemli denemeleri arasında Balzac, Dickens ve Dostoyevski'yi konu aldığı *Drei Meister* (1920; *Üç Büyük Usta*); Hölderlin, Kleist ve Nietzsche'yi incelediği *Der Kampf mit dem Dämon* (1925; *Kendileriyle Savaşanlar*) ile Casanova, Stendhal ve Tolstoy'la ilgili *Drei Dichter ihres Lebens* (1928; *Kendi Hayatının Şiirini Yazanlar*) sayılabilir. Yazara ün kazandıran bir başka yapıtı *Sternstunden der Menschheit*'tir (1928; Yıldızın Parladığı Anlar). Zweig ayrıca Joseph Fouché, Marie Antoinette ve Mary Stuart'ın nesnellikten çok sezgiye dayanan biyografilerini yazmıştır. Çok sayıda yapıtı arasında *Verwirrung der Gefühle* (1925; *Karmaşık Duygular*) adlı bir öykü kitabıyla *Ungeduld des Herzens* (1938; Sabırsız Yürek) adlı bir psikolojik romanı da mevcuttur.

9 786053 329527

KDV dahil fiyatı
6 TL